

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

BARNET SOM MOGET, OMOGET ELLER OSYNLIGT

En kritisk diskursanalys av hur professionella
framställer barn i LVU-domar

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education
credits

Kandidatnivå

HT 2019

Författare: Jessica Bentsen & Sofia Svalander

Handledare: Elin Hultman

Abstract

Titel: Barnet som moget, omoget eller osynligt

Författare: Jessica Bentsen & Sofia Svalander

Syftet med studien var att undersöka hur barn görs delaktiga i LVU-domar för att belysa vilken eller vilka diskurser som råder i synen på barn. Fokus låg på delaktighet genom rätten att komma till tals. Det empiriska materialet utgjordes av 21 stycken Förvaltningsrättsliga domar gällande ansökan om beredande av vård enligt LVU (1990:52). Studien använde sig av kvalitativ metod och dess ansats var socialkonstruktionistisk. Faircloughs kritiska diskursanalys användes som teoretiskt ramverk och analysmetod. I studien användes barndomssociologin samt "barn som aktör" och "barn som objekt" som teoretiska perspektiv. Studiens resultat visade på tre diskurser hos de professionella, där barnet framställs som "moget och trovärdigt", "omoget och utan insikt" eller som "osynligt". Barnets röst fick olika utrymme och betydelse i domarna beroende på vilken diskurs om barnet som de professionella intog. Resultatet visade vidare att Förvaltningsrättens beslut följer socialnämndens anförande i alla de studerade domarna.

Nyckelord; kritisk diskursanalys, LVU, domar, barn, delaktighet

Förkortningar

FB - Föräldrabalken (1949:381)

FL - Förvaltningslagen (1986:223)

HVB - Hem för vård och boende

LVU – Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

OSL - Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Prop. - Proposition

SiS - Statens institutionsstyrelse

SFS - Statens författningssamling

SoL - Socialtjänstlag (2001:453)

SOSFS - Socialstyrelsens författningssamling

TF - Tryckfrihetsförordning (1949:105)

Innehållsförteckning

Förord	1
1. Inledning	2
1.1 Problemformulering	2
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsning	4
1.4 Ämnes- och samhällsrelevans	5
1.5 Arbetsfördelning	6
1.6 Förförståelse	6
2. Bakgrund	7
2.1 Förvaltningsrätten	7
2.1.1 Domare och nämndemän	7
2.1.2 Advokatens roll - barnets ställföreträdare och offentliga biträde	7
2.2 Social barnavård - uppdrag och organisering	8
2.3 Socialnämnd och socialtjänst	8
2.3.1 Socialtjänstens utredning	9
2.4 Delar av tvångslagstiftning för barn	10
3. Tidigare forskning	11
3.1 Sökprocess	11
3.2 Barns delaktighet	11
3.3 Konstruktion av normer och diskurser inom socialt arbete	14
3.4 Professionellas syn på och bedömning av barns berättelser	15

4. Teoretiska perspektiv	18
4.1 Socialkonstruktionism	18
4.2 Diskursanalys som teoretiskt ramverk	18
4.2.1 Kritisk diskursanalys	19
4.3 Barndomssociologi	20
4.3.1 Barn som objekt och aktör	20
5. Metod	22
5.1 Forskningsdesign	22
5.2 Datainsamling och urval	22
5.3 Dokumentstudie	22
5.3.1 Förvaltningsrättens LVU-domar	23
5.4 Analysmetod - Faircloughs tredimensionella modell	23
5.4.1 Textnivå	24
5.4.2 Diskursiv praktik	24
5.4.3 Social praktik	25
5.5 Bearbetning av empiri	25
5.6 Metodreflektion	26
5.7 Forskningsetiska överväganden	26
5.8 Studiens tillförlitlighet - giltighet och trovärdighet	28
6. Resultat och analys	30
6.1 Inledning	30
6.2 “Barnet som moget och trovärdigt“	30
6.2.1 Sammanfattning	33

6.3 “Barnet som omoget och utan insikt”	34
6.3.1 Sammanfattning	39
6.4 “Barnet som osynligt”	39
6.4.1 Sammanfattning	43
6.5 Intertextualitet och interdiskursivitet	43
6.6 Den sociala praktiken	44
7. Avslutande diskussion	45
Referenser	49
Bilaga 1. Domarnas målnummer	

Förord

Vi vill **tacka varandra** för ett gott samarbete och givande diskussioner under arbetets gång.

Vi vill också rikta ett **tack** till vår handledare **Elin Hultman**: Tack för vägledning, konstruktiv kritik och snabba svar genom hela processen.

Jessica & Sofia

Göteborg 2019

1. Inledning

Det pågår en ständig kamp om vad som är sant eller falskt. Beroende på vilken kunskap som konstruerats som sanning i en social kontext ses vissa handlingar som naturliga och andra som otänkbara. Sociala konstruktioner av kunskap och sanning får således konkreta sociala konsekvenser (Winther Jørgensen & Philips 2000). Synen på barn präglas av vår kulturella kontext samtidigt som den historiskt sett är föränderlig. Vad professionella som arbetar med utsatta barn lyfter fram, betonar eller osynliggör blir ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv intressant och betydelsefullt. Genom hur vi benämner vår verklighet skapas diskurser och det skrivna ordet kan på så sätt antingen bidra till att upprätthålla eller utmana synen på barn. Denna studie undersöker hur diskurser om barn påverkar deras rätt att komma till tals i skriftliga dokument som rör dem själva.

I kapitlet presenteras vidare uppsatsens problemformulering, syfte och frågeställningar samt avgränsning. Under ämnes- och samhällsrelevans redogörs för hur studiens ämne är relevant för socialt arbete och ur ett samhällsperspektiv. Slutligen behandlas arbetsfördelning mellan författarna och deras förförståelse.

1.1 Problemformulering

Under de senaste decennierna har det skett en förändring av svensk lagstiftning mot att barn ses som rättighetsbärare (Mattsson 2002; Leviner & Lundström 2015). Det har skett en omarbetning av lagstiftningen för att fokusera på barns rätt inom flera områden varav den sociala barnvården är ett. Just nu pågår en översyn av socialtjänstlagen där bland annat barnrättsperspektivet ska utredas (Regeringen 2018b). FN:s Barnkonvention har starkt bidragit till utvecklingen av barns rättigheter på samhällsnivå och inkorporeras till svensk lag under år 2020 vilket innebär att barns rättigheter stärks ytterligare i juridisk mening (Regeringen 2018a). I barnkonventionen slås det fast att barn har rätt till delaktighet genom rätten till information, rätten att komma till tals och bli lyssnad på, samt rätten till inflytande utifrån ålder och mognad (UNICEF 1989). Barns delaktighet är med andra ord inte detsamma som att barnet ska bestämma. Ett barns rätt att bli hörd och tagen på allvar utgör en av barnkonventionens grundläggande värderingar och ska tillgodoses även i de fall där barnets åsikt inte tillmäts betydelse för beslutet som fattas för barnets bästa (ibid.).

Den myndighet som har det yttersta samhällsansvaret för skydd och stöd till barn är socialtjänsten. Rätten till delaktighet genom att komma till tals och bli lyssnad på återfinns i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 11 kap § 10 SoL). Bedömningen av ett barns mognad har central betydelse för vilken grad och form av delaktighet som barnet får i praktiken.

Begreppet mognad är dock komplext och svårdefinierbart. Varken i svensk lag, barnkonventionen eller i förarbeten framgår hur mognad ska definieras (Socialstyrelsen 2015c). I socialtjänstens arbete med barn och unga ska barnets bästa beaktas i alla ärenden som rör barn och vara avgörande för de beslut och insatser som fattas (1 kap § 2 SoL). För att bedöma vad som är barnets bästa ska socialtjänsten inta två perspektiv - barnperspektiv och barnets perspektiv. Barnperspektivet handlar om att den vuxna ska försöka förstå och tillvarata barnets intressen och behov, medan barnets perspektiv handlar om att tillvarata barnets egna tankar och åsikter, barnet ska få ge uttryck för sin subjektiva upplevelse (Socialstyrelsen 2015b). I bedömningen av barnets bästa blir därför barnets rätt till delaktighet - särskilt rätten att komma till tals, central (Barnombudsmannen 2018). Socialtjänstens arbete bygger på att bedöma ett barns utsatthet och att göra en bedömning av när ett barn är i behov av skydd. Dessa ställningstaganden påverkas av vad som ses som normalt och acceptabelt i vårt samhälle. Det genomsyras av allt från socialarbetarens egna värderingar och moraliska ställningstaganden till omgivande värderingar på samhällsnivå om vad som ses som samhällets ansvar, föräldrars rättigheter och ett barns bästa (Andersson & Sallnäs 2012; Ponnert 2015). När ett barns livssituation bedöms vara så pass allvarlig att samhället behöver ingripa mot vårdnadshavarens och barnets vilja regleras detta i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52 LVU). Barn i social barnavård i allmänhet och de aktuella för tvångsvård i synnerhet, är en av samhällets mest utsatta grupper. Barnen i en LVU-process befinner sig i en underordnad position och omgiven av vuxna med makt att tolka, bestämma och besluta vad som är det bästa för dem. Dessa barn är extra utsatta och utlämnade till att de professionella synliggör deras åsikter och perspektiv i utredningar och bedömningar, för att beslut och insatser blir till deras bästa (Socialstyrelsen 2015a; Hultman & Cederborg 2014). Även om tvångslagstiftningen är socialtjänstens yttersta maktmedel inom social barn- och ungdomsvård har barnet fortfarande rätt att göras delaktig i frågor och beslut som rör hen (LVU § 36).

Domar gällande tvångsvårdsmål är dokument skapade i en institutionell process präglad av makt. Hur något beskrivs, benämns och nedtecknas får betydelse för den som texten berör, men också i ett större perspektiv då framställningar och beskrivningar skapar och upprätthåller diskurser. Ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv är domar gällande tvångsvård av barn konstruerade av den institution och de aktörer som ingår i LVU-processen. Detta innebär att innehållet kan visa på existerande normer och diskurser hos de professionella. Det som kommuniceras från samhällets maktinstitutioner uppfattas i stor utsträckning som sanning. Domarna bidrar således även till att konstruera normativa

föreställningar och diskurser gällande barn och barndom. Synen på barn i lagstiftningen förändras allt mer mot ett perspektiv där barn ses som bärare av rättigheter. Praktiken där arbetet med barn utförs verkar dock vara mer svårföränderlig.

Trots utvecklingen mot att barns rättigheter ytterligare stärks i lagstiftning visar forskning att barn inte görs delaktiga i samma utsträckning i praktiken. Det finns en avsaknad av barns egna röster och uppfattningar i socialtjänstens bedömningar och beslut (Hultman & Cederborg 2013). Barn som varit utsatta har ofta upplevt känslor av maktlöshet och att inte bli lyssnade till, och betonar rätten till självbestämmande och betydelsen av att få prata med någon utomstående (Barnombudsmannen 2012; Eriksson & Näsman 2011). Barnen själva vittnar om att de inte känner sig delaktiga under socialtjänstens utredning. De känner sig fränkopplade processen som rör dem själva, och de har inte kunnat ta till sig informationen (Maskrosbarn 2016; Grefve 2017). Upplevelser av att socialtjänsten har total makt över deras liv och framtid ger barnet känslor av hopplöshet (Maskrosbarn 2016). Även i tvångsvårdsärenden vittnar forskning om brist på barns rätt till delaktighet. Barns röster kommer inte fram och de får uttrycka sin mening i mycket liten omfattning, både i den muntliga och skriftliga delen (Wejedal & Östlund 2016; Mattsson 1998). Forskning visar alltså att barn inte görs delaktiga i praktiken, deras lagstadgade rätt att komma till tals tillvaratas inte till fullo.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka *hur* barn görs delaktiga i LVU-domar, för att belysa vilken eller vilka diskurser som är rådande i synen på barn.

Detta undersöks genom följande frågeställningar;

- Genom vem kommer barnets röst fram i LVU-domar?
- Hur framställs barnet i domarna?
- Vilken hänsyn tas till barnets röst i domslutet?

1.3 Avgränsning

Avgränsning har gjorts genom att uteslutande fokusera på de professionellas diskurser om hur barnet framställs och får komma till tals. Studien behandlar inte vårdnadshavarnas eller barnets diskurser. Studien behandlar inte frågor gällande huruvida besluten i domarna är korrekta eller ej. Inte heller frågor om hur de sociala problem som framkommer i besluten kan och bör förstås. Vidare har avgränsning gjorts till ansökan om vård enligt LVU i

Förvaltningsdomstolarnas första instans, Förvaltningsrätten. Domar från högsta instans - Högsta Förvaltningsdomstolen, kan utgöra praxis och ska vara vägledande i andra fall som rör samma typ av frågor. I LVU-ärenden kan dock denna praxis inte ses gälla i samma utsträckning eftersom varje fall är unikt och bedömning och domslut ska motiveras utifrån det enskilda barnets behov och situation (Svensson 2012). Förvaltningsrättsliga domar anses därför vara relevanta i samma mån som domar från högsta instans för föreliggande studies syfte. I studien undersöks LVU-domar. Det kan därför vara av vikt att här förtydliga att avsikten inte är att kritisera enskilda personer eller aktörer som figurerar i materialet. Ambitionen är istället att rikta fokus mot mönster i hur barn framställs i domarna.

1.4 Ämnes- och samhällsrelevans

Barn och unga är ett prioriterat område för Regeringen, som genom lagförändringar strävar efter att stärka barnets rättigheter och möjligheter att komma till tals inom den sociala barn- och ungdomsvården (Regeringen 2012; Regeringen 2015). Ett exempel på detta är att Barnkonventionen blir lag under 2020 (Regeringen 2019). Barn och ungdomar i social barnavård är några av samhällets mest utsatta, samtidigt som de sällan får komma till tals (Andersson & Sallnäs 2012). Under 2018 fick 38 800 barn och unga heldygnsvård någon gång under året. 77 % av dessa vårddygns skedde i enlighet med SoL och 23 % genom tvångslagstiftning (Socialstyrelsen 2019). Mellan 2013 och 2017 ökade antalet omhändertagna barn enligt LVU med 27 %, från 3 689 till 4 675 barn (Svt 2018). Även om orsaken till ökningen inte är fastlagd, innebär det att fler barn och unga är aktuella i en LVU-process.

Studien undersöker en del av barns rätt till delaktighet - att få komma till tals. Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och dessa ska respekteras enligt Barnkonventionen. Vi ser innehållet i domarna som påverkade av, men även som medskapare till diskurser om barn- och unga. Då socialtjänstens utredning är en del av domarnas beslutsunderlag anser vi att det som kommuniceras ut i dokumenten även kan påverka inriktningen och praktiken i socialt arbete. Att inte se normer, diskurser och institutioner som förgivettagna och att inta ett kritiskt förhållningssätt går i linje med det sociala arbetets kärnuppdrag (Akademikerförbundet 2014). Utifrån detta anses uppsatsens ämnesval motiverat och vara relevant för socialt arbete.

1.5 Arbetsfördelning

Vid genomförandet av denna studie har arbetet fördelats jämnt mellan båda författarna. Båda har varit delaktiga i uppsatsens samtliga delar och vi har tillsammans fått möjlighet att fördjupa oss inom ett ämne som intresserar oss. Där vi varit av olika åsikter har vi resonerat oss fram till en gemensam ståndpunkt. Samarbetet har inneburit många givande diskussioner och resonemang som lett oss framåt tillsammans genom processen. Arbetet har till största del producerats genom att vi suttit tillsammans, vilket har underlättat diskussioner. Texterna har varit uppladdade på Google Docs, vilket gjort att vi kunnat arbeta och stämma av med varandra även vid de få tillfällen då vi inte varit på samma plats rent fysiskt. Samtliga kapitel och stycken har bearbetats av båda författarna.

1.6 Förförståelse

För att uppsatsens resultat ska uppfattas så trovärdig som möjligt, lyfts här författarnas förförståelse fram. Undersökaren ska förhålla sig objektiv och inte låta sina egna värderingar och åsikter prägla resultatet. Detta är dock inte möjligt då forskarens personliga värderingar och erfarenheter avspeglar sig i materialet och i konstruktionen av kunskap. Det viktiga är att eftersträva ett aktivt och medvetet förhållande till sin förförståelse för att kunna inta en så objektiv position som möjligt mot materialet (Bryman 2018). Vår förförståelse var en bidragande orsak till vårt ämnesval. Vi har båda ett intresse för språkets betydelse och vilken makt det faktiskt innebär att välja ut vad som ska nedtecknas i en barnutredning. Intresset för språket har funnits hos oss båda redan innan vi påbörjade socionomutbildningen, men vuxit sig starkare med tiden. Att läsa på socionomprogrammet menar vi innebär något mer än att bara uppnå en examen, en titel. Det är även en process där vi själva förändras, genom att vi får nya kunskaper och perspektiv. Socionomutbildningen betonar ett kritiskt förhållningssätt till makt och fokuserar på samhällets utsatta grupper. Att befinna sig i denna kontext har självklart påverkat hur vi tänker idag. Diskurser om hur världen bör uppfattas existerar i allra högsta grad även inom universiteten, vilket i sin tur påverkar hur vi läst texterna som studerats. Avslutningsvis vill vi nämna att vi båda är föräldrar, och barn av vår tid. Att vara förälder just *här och nu* menar vi påverkat vår syn om att barn bör ses som kompetenta aktörer, med rätt till delaktighet.

2. Bakgrund

För att förstå kontexten som omgärdar ett omhändertagande av ett barn enligt LVU presenteras relevanta begrepp och aspekter som påverkar och reglerar processen, inblandade aktörer och deras respektive roll.

2.1 Förvaltningsrätten

Förvaltningsdomstolarna består av Förvaltningsrätten, Kammarrätten och Högsta Förvaltningsdomstolen. I Förvaltningsrätten avgörs ärenden där det föreligger en tvist mellan privatperson och myndighet. Således prövas Sveriges tvångslagar i Förvaltningsrätten. Möjligheten att få sitt ärende prövat i en objektiv och opartisk domstol är en demokratisk rättighet. Invånare ska vara skyddade från övergrepp från myndighetspersoner, från samhället och skyddade mot godtyckliga ingrepp eller att dömas utan tydligt lagstöd (Sveriges Domstolar 2019). I Sverige finns 12 Förvaltningsrätter. Ett mål i Förvaltningsrätten avgörs oftast genom skriftlig handläggning, där socialtjänstens utredning ligger till grund. Vid tvångsvårdsärenden av unga kan den skriftliga utredningen kompletteras med en muntlig förhandling. Syftet med den muntliga förhandlingen är att målet blir så väl utrett som möjligt. Förvaltningsrättens beslut och skälen till besluten redovisas i en skriftlig dom (ibid.).

2.1.1 Domare och nämndemän

Domen avgörs av en domare tillsammans med ett antal nämndemän, vanligtvis tre stycken (Sveriges Domstolar 2019). Domaren är utbildad jurist medan nämndemännen saknar juridisk utbildning och nomineras till uppdraget av de politiska partierna.

Nämndemannauppdraget som sådant är dock opolitiskt. Tanken är att de ska vara vanliga människor med sunt förnuft som med sina olika erfarenheter kompletterar den lagkunnige domarens juridiska kunskap. Domaren och nämndemännen bär ett gemensamt ansvar för domen. De har lika rösträtt och rätt att reservera sig mot domen. Domaren har dock, som rättens ordförande, utslagsröst i vissa typer av frågor (ibid.).

2.1.2 Advokatens roll - barnets ställföreträdare och offentliga biträde

I Förvaltningsrätten blir barnet part i målet. En advokat ska förordnas som offentligt biträde för barnet (LVU § 39). Det offentliga biträdet, ska som juridisk representant, stötta barnet i LVU-processen, ge barnet en oberoende ställning och lyfta fram barnets åsikter och önskemål (Socialstyrelsen 2015a). Är barnet under 15 år agerar det offentliga biträdet även

som barnets ställföreträdare. I rollen som ställföreträdare övertar advokaten vårdnadshavarnas befogenheter i LVU-processen och hävdar sin egen inställning till vad som är bäst för barnet (Wejedal & Östlund 2016). Detta innebär dubbla roller med motstridiga intressen för advokaten som både ska föra fram barnets subjektiva bästa och samtidigt lägga fram sin bedömning om barnets objektiva bästa (ibid.). Barnets vårdnadshavare är även de part i målet hos Förvaltningsrätten och har också rätt till ett offentligt biträde (Socialstyrelsen 2015a). Om det inte finns motstridiga intressen mellan barnet och vårdnadshavaren kan det offentliga biträdet företräda dem båda (LVU §§ 36, 39). Från det att barnet fyllt 15 år har det processrätt vilket betyder att barnet själv kan föra sin talan (Socialstyrelsen 2015a). I praktiken innebär det att barn under 15 år har mindre möjlighet att påverka beslutet, då deras egen representant kan gå emot deras önskan (Leviner 2018). För barn över 15 år som har processrätt ska det offentliga biträdet endast företräda barnets egen inställning.

2.2 Social barnavård - uppdrag och organisering

Hur samhället ska agera när ett barn far illa har diskuterats och reglerats under flera århundraden. Beroende på typ av välfärdsstat och ett lands kulturella och institutionella kontext har den sociala barnavården organiserats på olika sätt. Den sociala barnavården kan diskuteras utifrån två inriktningar. Den ena är barnskyddsmodellen, där myndigheter ingriper först då ett barn är i uppenbart behov av skydd. Familjestödsmodellen är den andra inriktningen, där verksamheten istället satsar på att ge stöd och frivilliga insatser åt familjen som helhet (Andersson & Sallnäs 2012; Ponnert 2015). Social barnavård i Sverige är familjestödsorienterad men med anmälningsplikt, vilket innebär att den har inslag av barnskydd (Ponnert 2015). Det kan påstås att Svensk lagstiftning historiskt tagit mer hänsyn till föräldrarnas intressen och rättigheter än fokuserat på barnets intresse, vilket återspeglas i föräldrabalken (SFS 1949:381 Fb). Social barnavård regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SFS 2001:453 SoL). Socialtjänstlagen bygger på en frivillighetsprincip. Då frivilliga insatser inte räcker till och socialtjänsten gör bedömning att barnet behöver skydd mot familjens vilja regleras detta i LVU (SFS 1990:52 LVU).

2.3 Socialnämnd och socialtjänst

Kommunen har via socialnämnden det yttersta ansvaret för att alla barn i kommunen växer upp under trygga förhållanden i enlighet med socialtjänstlagen (5 kap 1 § SoL). Socialnämnden består av en politiskt vald styrelse. En stor del av det praktiska arbetet utförs

av socialtjänsten med tjänstemän som är den myndighet som arbetar på uppdrag av socialnämnden (Socialstyrelsen 2015a). I barnskyddsutredningar uppmärksammas barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. I de fall då socialtjänsten behöver ingripa för ett barns skydd, och där samtycke saknas, finns möjlighet att tillämpa tvångsvård. LVU är följaktligen en skyddslagstiftning, tillika en tvångslagstiftning. Socialnämnden ansöker om vård enligt LVU hos Förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten är den instans som fattar beslutet och dömer i ärendet (Socialstyrelsen 2015a).

2.3.1 Socialtjänstens utredning

Socialtjänstens utredning är den arbetsprocess där ansvarig socialsekreterare samlar in information, bedömer och analyserar denna samt ger förslag till beslut. Utredning ligger sedan till grund för LVU-förhandlingen i förvaltningsrätten. Utredningsarbetet är en del av socialtjänstens myndighetsutövning och ger befogenhet att granska familjen. Under utredningen har socialtjänsten skyldighet att dokumentera alla åtgärder från det att ett ärende har påbörjats till dess att det avslutas genom ett beslut. Dokumentationsskyldigheten framgår av Socialtjänstlagen (11 kap. 5 § SoL) och Förvaltningslagen (SFS 1986:223 7 § FL). För att underlätta tillämpningen av regelverket har Socialstyrelsens utkommit med en handbok (Socialstyrelsen 2015d) som ska ses som ett komplement till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5). Dokumentationen ska innehålla uppgifter om genomförandet av stödinsatser, vård och behandling, de bedömningar som ligger till grund för åtgärder, faktiska omständigheter och händelser av betydelse (Socialstyrelsen 2015d).

Dokumentationen är viktig för att stärka den enskildes rättssäkerhet och för att ge skydd mot felaktig myndighetsutövning. Dokumentationen tydliggör vilken information som använts, beslut som fattats och föreslagna insatser. Inte minst är den betydelsefull då den förmedlar en bild av barnet, familjen och deras livssituation. Bilden som förmedlas styrs delvis av hur socialsekreteraren dokumenterar och formulerar sig (Socialstyrelsen 2015a; Hultman & Cederborg 2014; Ponnert 2015). Dokumentationen kan också vara ett viktigt underlag om ett beslut överklagas (Socialstyrelsen 2015d). Utredningar där bedömningen är att barnets bästa inte går att uppnå genom frivillighet och där ett beslut om LVU anses nödvändigt, presenteras för socialnämnden. Nämnden ansöker sedan om att vård enligt LVU ska beslutas av Förvaltningsrätten. Nämnden går sällan emot socialtjänstens bedömningar (Forkby, Höjer & Liljegren 2015; Socialstyrelsen 2015a). Socialtjänstens skriftliga utredning ligger, tillsammans med den muntliga förhandlingen i rätten, till grund för

förvaltningsrättens beslut. Utredningen påverkar således andra aktörer som inte själva har förhandsinformation (Ponnert 2015; Socialstyrelsen 2015a).

2.4 Delar av tvångslagstiftning för barn

Vid ett omhändertagande av ett barn enligt Lag (1990:52 LVU) med särskilda bestämmelser om vård av unga, går samhället in och övertar föräldraansvaret för barnet genom tvång. Ett omhändertagande enligt LVU är ett av de största intrång som kan göras i ett barn och dess familjs liv. Rätten till privat- och familjeliv ställs här mot samhällets ansvar att skydda barn från utsatthet. Även om tvångslagstiftningen är socialtjänstens yttersta maktmedel inom social barn- och ungdomsvård har barnet fortfarande rätt att göras delaktig i frågor och beslut som rör hen (LVU § 36). Tvångsvård enligt LVU kan bli aktuell antingen på grund av allvarliga missförhållanden i barnets hem enligt 2 § LVU eller på grund av den unges eget beteende genom 3 § LVU. En förutsättning är att det inte går att få ett tillförlitligt samtycke till frivillig vård enligt SoL. Beslut, insatser och placeringar enligt LVU ska göras i samförstånd med barnet (LVU 1 §). Vård enligt § 2 även kallade "miljöfallen", kan beslutas på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmiljön som medför sådana risker för barnet att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa och utveckling skadas. Vård enligt § 2 ska upphöra senast då barnet fyller 18 år (LVU § 21). Vård enligt § 3, de så kallade "beteendefallen", handlar istället om att den unge själv utsätter sig för risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende. För ett ingripande krävs här att det finns en konkret risk för skada för den unges hälsa eller utveckling. Vård enligt § 3 kan fortgå fram tills den unge fyller 21 år (LVU § 21). Avgörande vid tillämpningen av LVU ska alltid vara utifrån vad som bedöms vara barnets bästa. I en konflikt mellan barnets behov och andra intressen ska barnets bästa alltid ges företräde. Ett omhändertagande enligt LVU kan innebära en placering i antingen familjehem, i hem för vård och boende (HVB) eller på institution som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS). SiS bedriver individuellt anpassad tvångsvård och verkställer slutna ungdomsvård (Socialstyrelsen 2015a).

3. Tidigare forskning

I avsnittet redogörs för forskning som anses relevant utifrån studiens syfte och frågeställningar. Forskningen redovisas under tre teman. Först presenteras forskning om barns delaktighet. Detta följs av forskning om hur normer och diskurser konstrueras inom socialt arbete. Avslutningsvis redogörs för forskning om hur professionella ser på barns berättelser och hur dessa bedöms. Syftet med den tidigare forskningen är att relatera föreliggande studies resultat till relevant kunskap inom området.

3.1 Sökprocess

Sökning av för studien relevant forskning skedde inledningsvis genom Göteborgs Universitets söktjänst Supersök, men senare främst via databaserna Proquest Social Sciences och Scopus. Några av de sökord som använts i olika former och kombinationer är child, participation, perspective, law, court, legal, discourse, construction of the child, social och LVU. Vi har framförallt använt oss av Peer-reviewed artiklar inom tre för uppsatsen relevanta områden.

3.2 Barns delaktighet

I avsnittet presenteras forskning om i vilken utsträckning barn görs delaktiga i domar, professionellas attityder och syn på barns rätt till delaktighet. Detta är av relevans för studien då de professionellas inställning tillsammans med rådande lagstiftning kan påverka i vilken utsträckning barnet görs delaktig i LVU-domar.

I Titta Mattssons (1998) dokumentstudie "Barnets mening i LVU-processen" undersöktes 12 svenska rättsfall från Regeringsrätten (nuvarande Högsta Förvaltningsdomstolen, vår anm.). 10 av dessa rättsfall behandlade LVU. Mattsson undersökte i vilken utsträckning socialsekreterare och det offentliga biträdet träffade barnet samt i vilken mån barnet närvarade vid domstol, vilka sammantaget utgjorde barnets möjlighet att uttrycka sin mening. Mattsson visar i sin undersökning att barnen inte görs delaktiga i LVU-processen, att barnen får uttrycka sin mening i mycket liten omfattning både i den muntliga och den skriftliga delen av LVU-processen. Mattsson menar att det därför blir svårt att definiera det enskilda barnets intresse, kontra det allmänna barnets intresse. Studien visade att utredande socialsekreteraren inte alltid träffar barnet - det vanligaste sättet att få kännedom om barnet var att tala med vuxna i barnets omgivning. Resultatet visar att inget av barnen i de

undersökta fallen varit fysiskt närvarande i den muntliga förhandlingen, oavsett om de var processbehöriga eller inte. Mattsson påpekar att alla barn, oavsett ålder, bör höras om det kan vara till *nytta* för utredningen och om barnet inte kan antas ta *skada* av det. Mattsson menar att anledningen att inte höra barn med hänvisning till skaderisken, bör vägas mot den risk för skada som föreligger om barnet *inte* hörs. Studiens slutsats är att det inte finns en enhetlig praxis i hur man biträder respektive företräder barnet. Studien är förvisso genomförd för 20 år sedan, men ses ändå av relevans för denna studie då den undersöker samma typ av rättsfall och samma område som föreliggande studie rör sig inom.

En finsk studie med stor relevans för denna studie är "The Representation of Children's Views in Finnish Court Decisions Regarding Care Orders" av Tarja Pösö och Rosi Enroos (2017). Studiens syfte var att undersöka hur barns åsikter representeras i skriftliga domslut gällande omhändertagande av barn. Forskarna ville klarlägga i vilka fall barnets perspektiv blev relevant för domslutet och i vilka fall barnets åsikt inte fanns representerad. Studien är en dokumentstudie av 36 domar (med 40 barn) från två finska domstolar under 2013. Finlands sociala barnavård betraktas vara barn-orienterat vilket Pösö och Enroos menar innebär att barns rättigheter, intressen och behov fokuseras i kombination med att barnet får möjlighet att uttrycka sin åsikt och vara delaktig i frågor som rör dem. Forskarna lyfter att Finland inkorporerat Barnkonventionen till nationell lag. I Finland har barn från 12 års ålder inte bara rätt att komma till tals utan även rätt att uttrycka sin åsikt gällande förslaget om var placeringen ska gälla. Om barnet inte samtycker med förslaget som socialarbetaren föreslår tas beslutet av domstolen. Finland har inte muntliga förhandlingar utan besluten fattas främst på skrivet material. Majoriteten av barnen som domsluten berörde var tonåringar. Pösö och Enroos lyfter att det finns få regler om hur de skrivna besluten ska skrivas i Finland och att de såg hur detaljerna i besluten varierade mellan dokumenten. I analysen kodade forskarna materialet utifrån hur barnets perspektiv och åsikt representerades. Tre koder användes; Direkt representation, indirekt representation och avsaknad av barnets åsikt. Direkt representation avsåg de fall där barnets egen röst används för att klarlägga barnets perspektiv. För att kodas som direkt var kravet att det klart framkom att det som stod skrivet refererade till något uttryckt av barnet själv, men inte nödvändigtvis att domstolen själv pratat med barnet. Indirekta uttalanden avsåg de fall där vuxna uttrycker barnets perspektiv å hennes vägnar, det vill säga att de berättar vad barnet sagt eller känner. I ett andra steg av analysen fokuserade forskarna på om och hur besluten tog hänsyn till barnets perspektiv. Studiens resultat visade att barnets ålder är en avgörande faktor för hur

barnets perspektiv representeras i domsluten. Ju äldre barnet är desto mer fokus läggs på barnets åsikt oavsett om den kommer fram direkt eller indirekt. Alla barn som var 12 år eller äldre (utom ett) hördes genom sin egen röst. Majoriteten av de barn vars röst representerades indirekt var under 12 år. Vissa barn som var 12 år kom fram både direkt och indirekt. I 16 fall av studiens 40 representerades inte barnets röst. 13 av dessa barn var under sex år och tre var mellan sju och 11 år. Resultatet visade vidare att det var stora skillnader i hur väl barnets åsikter om placeringen dokumenterades i de fall då barnets röst representerades genom barnet själv. Barnets rättighet att komma till tals blev alltså tillgodosedd men utsträckningen och djupet av barnets åsikt var olika i domsluten. När barnets perspektiv representeras indirekt i domsluten är det främst genom professionella som är inblandade i processen, exempelvis socialarbetare, lärare eller kurator. Domstolen nöjde sig med denna indirekta beskrivning av barnets åsikt och undersökte inte om barnet ändrat åsikt trots att det kunde vara upp till ett halvår sedan ansökan om omhändertagandet skickats in. I de domslut där det var en avsaknad av barnets åsikter fanns beskrivningar av barnets beteende, personlighet, behov och hur barnet interagerar med sin omgivning. Ju yngre barnet var desto troligare att detta gällde. Pösö och Enroos menar att barnet förvisso finns representerat i domsluten i denna kategori men att barnets röst saknas - genom detta framstår barnet som ett objekt. Sammantaget visar studien hur barns åsikter och perspektiv finns representerade i liten utsträckning i domar gällande omhändertaganden.

Elin Hultman, Staffan Höjer & Monica Larsson (2018) har i sin kvantitativa studie "Age limits for participation in child protection court proceedings in Sweden" tillfrågat socialsekreterare, advokater och nämndemän om deras syn på när ett barn ska ha processrätt i barnskyddsärenden. Syftet var att beskriva och analysera hur de professionella uppfattar barns ålder och mognad samt hur dessa faktorer kan påverka barns rätt till delaktighet. Resultatet visar att det råder delade meningar bland respondenterna om när ett barn är tillräckligt gammalt för att ha processrätt. Resultatet visar också att respondenterna hade olika argument kring åldersgränsen för processrätt som sådan. En del menade att barns delaktighet behöver begränsas och att en åldersgräns är nödvändig. Yngre barns rätt till delaktighet diskuterades utifrån deras behov av skydd - i en del fall avseende skydd från sina föräldrar och andra fall från rättegången i sig då miljön inte ansågs lämplig för barn. Att barn har ett offentligt biträde som representerar dem var ett argument till att barnet själv inte behöver processrätt och på så sätt också skyddas. I motsats till skyddsperspektivet hänvisade en del av respondenterna till lagar och förordningar - att barn har rätt till delaktighet - vilket

ska respekteras och hänsyn ska tas till varje barns individuella behov och åsikter. Ett tydligt resultat i studien, oavsett respondenternas ståndpunkt kring barnets ålder för processrätt, var att barnets kapacitet och mognad sågs som avgörande för barnets rätt till delaktighet. Barnets mognad ansågs ibland viktigare än barnets ålder. En del respondenter argumenterade för att barns delaktighet bör och ska variera i rättsprocessens olika delar, medan andra menade att det enskilda barnets mognad skulle bedömas innan möjlighet gavs att delta i rätten. Hultman, Höjer & Larsson menar att det är av vikt att hitta andra och nya möjligheter för barn att bli delaktiga oavsett vem som för barnets talan istället för att avgränsa barns delaktighet med hänvisning till barns ålder och mognad. Studien behandlar vad respondenterna anser om gränsen för när barn har rätt att föra sin egen talan. Den berör inte frågor rörande om barnets röst ska synas i dokumentation eller ej. Resultat ses dock relevant för föreliggande studie, då den behandlar vuxna aktörers syn på processrätten och olika faktorer som kan påverka barns rätt till delaktighet. Detta tänker vi, i sin tur, kan påverka hur barnets röst framträder i domar.

3.3 Konstruktion av normer och diskurser inom socialt arbete

För att förstå vilken diskursiv kontext som omgärdar ett omhändertagande presenteras forskning om socialarbetares attityder, normer och narrativ. Socialsekreterarna är genom sin diskursiva praktik en del av att skapa och upprätthålla normer och diskurser i samhället om barn.

I Anna Franzén och Karin Aronssons (2018) kvalitativa fallstudie "‘Then she got a spanking’: Social accountability and narrative versions in social workers’ courtroom testimonies" undersöker de socialarbetares vittnesmål i en rättegång gällande vårdnadstvist. Studiens syfte var att analysera hur narrativ som står i motsats till varandra, konstrueras genom socialarbetarnas vittnesmål. Socialarbetarna i fallstudien kallades som expertvittnen till rättegången utifrån sin profession och kunskap om familjens situation. Studien visar på att samma händelse och situation framställs olika av socialsekreterarna. Deras skiftande beskrivningar av såväl händelser, som av en familjs medlemmar, leder till olika förklaringsmodeller av ett familjeproblem och visar på hur skulden förläggs olika. Trots att barnen inte närvarade rent fysiskt vid rättegången, framställdes de antingen som ett normalt barn eller som ett "barn med diagnos". Genom kategoriseringen ses barnet antingen som ett offer utsatt för fysiskt våld eller som ett barn "med diagnos", där barnets beteende ses som något som föranlett händelsen. Studien visar hur olika förklaringsmodeller till familjens problem framträder genom vittnesmålen (Franzén & Aronsson 2018). Studien belyser hur

socialarbetaren genom sitt narrativ innehar makt gällande bedömning och framställning om vad som är orsaken till ett befintligt problem hos familjer, vem som är orsaksbärare och offer. För föreliggande studie är denna forskning relevant då den belyser hur socialsekreterare genom sin framställning konstruerar olika sanningar.

I ”Conceptions, Norms, and Values in the Work of Child Protective Services with Families at Risk: An Analysis of Social Workers’ Diaries” utgår Annelie Björkhagen-Turesson (2019) från tre socialarbeters nedskrivna narrativ om sitt arbete med riskfamiljer. Studien är kvalitativ och socialarbetarna fick föra loggbok om sitt arbete där även subjektiva känslor och personliga uppfattningar nedtecknades. Syftet med studien var att identifiera föreställningar, normer och värderingar som låg till grund för det talade och skriftliga ord som styr den sociala barnvården. Björkhagen-Turessons resultat visar på Janusansiktet inom social barnvård, det vill säga den motsättning som finns inbyggd i socialtjänstens uppdrag där makt och kontroll alltid är närvarande. Resultatet visar att socialarbetarna ofta väljer att fokusera på den byråkratiska aspekten av jobbet snarare än att utveckla det relationella till klienterna. Resultatet visar att det råder asymmetri i maktrelationen mellan klient och socialarbetare, att det finns starka moraliska föreställningar och ett fokus hos socialarbetarna på vad som är normalt i ett föräldraskap. Björkhagen-Turesson lyfter rådande diskurser i dagens samhälle gällande föräldraskap exempelvis “den dåliga modern” och “den frånvarande fadern” och menar att socialarbetarna använder familjerna för att implementera samhällets normer och värderingar (Björkhagen-Turesson 2019). Björkhagen-Turesson visar genom sin studie att socialarbetare är delaktiga i att reproducera och konstruera diskurser om familjer, vilket har relevans för föreliggande studie.

3.4 Professionellas syn på och bedömning av barns berättelser

Forskning om professionellas syn på barns berättelser samt hur dessa bedöms gällande tillförlitlighet är av relevans för föreliggande studie eftersom det kan påverka vilken tyngd som läggs vid barnets ord.

“Experts’ beliefs about child testimony: Do they match the research or the recommendations?” är titeln på Azade Azad & Lina Leanders (2012) artikel. I sin kvantitativa studie undersökte de olika professioners tilltro till barns vittnesmål vid påstådda sexuella övergrepp. De professionella utgjordes av experter inom den civilrättsliga kontexten, exempelvis åklagare, barnutredare och rättegångsbiträden. Syftet var att undersöka om de professionellas tilltro stämde överens med forskning inom området och Högsta domstolens

rekommenderade kriterier för bedömning av vittnesmål. Högsta domstolens kriterier för att bedöma barns trovärdighet är att berättelsen ska vara lång, klar, logisk och rik på detaljer. Vidare ska den vara fri från felaktigheter, motsägelser, överdrifter eller svårförklarliga moment. Resultatet visar att de professionella, framförallt målsägarbiträden, anser det vanligt förekommande att barn ändrar sin berättelse. De professionella var också överens om att barn som är utsatta för upprepade övergrepp inte lämnar mer detaljerade beskrivningar av vad som hänt. Högsta domstolens kriterier ska underlätta bedömning av när ett barns berättelse ska betraktas som trovärdig. Azad & Leander menar dock, med viss reservation på grund av lågt svarsdeltagande, att deras resultat pekar på att samtliga kriterier kan ifrågasättas (Azad & Leander 2012). Barnets berättelse är i Azad och Leanders studie placerad i en annan rättslig kontext jämfört med föreliggande studie. Deras studie visar dock på hur barnets berättelse bedöms och vilken vikt som läggs vid barnets berättelse, vilket ses relevant för föreliggande studie.

I "Court evaluations of young children's testimony in child sexual abuse": har Emelie Ernberg, Mikaela Magnusson, Sara Landström & Sara Tidefors (2018) studerat Tingsrättsliga- och Hovrättsliga domar gällande sexuella övergrepp av barn upp till sex år gamla. Som grund för studien låg en oro som lyfts av åklagare kring Högsta Domstolens riktlinjer för barns vittnesmål och hur dessa bedöms. Studiens syfte var dels att undersöka om domstolarna använde sig av dessa bedömningskriterier för trovärdighet även på yngre barns vittnesmål, dels att klarlägga i vilken utsträckning samt i vilka fall, kriterierna användes. Resultatet visade att antalet kriterier som användes ökade med barnets ålder. Resultatet visade att i nästan hälften av domarna från Hovrätten bedömdes barnets vittnesmål annorlunda jämfört med vad Tingsrätten dömt. I hälften av fallen där Hovrätten ändrade domen från fällande till friande, angavs den nya bedömningen av vittnesmålet som en, eller en av flera, huvudanledningar till det ändrade utfallet. Kriterierna användes antingen som ett argument för eller emot trovärdigheten i barnets vittnesmål. Den vanligast angivna anledningen för Hovrätten att frikänna den åtalade som tidigare dömts i Tingsrätten var oenighet i bedömning av vittnesmålet. Ernberg et al. menar att det är problematiskt att använda kriterierna på små barns vittnesmål utifrån deras kognitiva utvecklingsnivå. De belyser också att sociala faktorer samt utsatthet för sexuella övergrepp kan ge konsekvenser i form av svårigheter att minnas och känslomässiga barriärer mot att berätta. Ernberg et al. menar på att domstolarnas arbets sätt inte stämmer överens med vad forskning säger om små barns vittnesmål. De lyfter fram att kriterierna saknar riktlinjer och definitioner, exempelvis

att det inte finns specificerat vad som av Högsta Domstolen anses vara en detaljrik berättelse. Vidare problematiserar artikelförfattarna att bedömningen genomförs av domare och jurymedlemmar, utan att det krävs en särskild utbildning för bedömning av barns vittnesmål (Ernberg et al. 2018). Relevansen för föreliggande studie är att Ernberg et al. visar på hur de yngre barnens berättelser bedöms och vilken vikt som läggs vid dem.

4. Teoretiska perspektiv

I avsnittet redovisas de teoretiska perspektiv och begrepp som använts i studien.

Inledningsvis redogörs för studiens kunskapsteoretiska ansats - socialkonstruktionism, varefter diskursanalys och kritisk diskursanalys behandlas som teoretiskt ramverk. Sist i kapitlet redogörs för barndomssociologin samt begreppen barn som objekt och aktör.

4.1 Socialkonstruktionism

Denna studie har en socialkonstruktionistisk och kritisk ansats. Från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv ses samhället som socialt konstruerat av människor i samspel med varandra. Grunden för socialkonstruktionismen kan beskrivas genom Vivien Burrs fyra grundpremissor (Winther Jørgensen & Philips 2000). Den första premissen handlar om en kritisk inställning till självklar kunskap. Kunskap och kunskapsproduktion kan inte ses som objektiv sanning utan som något av människan konstruerat. Den andra premissen är att människan befinner sig i ett historiskt och kulturellt specifikt sammanhang. Därmed är synen på kunskap kontextberoende och kan förändras över tid. Den tredje premissen handlar om att det finns ett samband mellan kunskap och sociala processer. I social interaktion skapas och upprätthålls gemensamma sanningar. Det pågår en ständig kamp om vad som är sant eller falskt. Den fjärde och sista premissen är sambandet mellan kunskap och social handling. Beroende på vilken kunskap som konstruerats som sann i en social kontext ses vissa handlingar som naturliga, och andra som otänkbara. Sociala konstruktioner av kunskap och sanning får således konkreta sociala konsekvenser (Winther Jørgensen & Philips 2000). I denna studie bidrar de socialkonstruktionistiska premisserna med en förståelse för att vad ett barn är och att det som innefattas i barns delaktighet är socialt konstruerat. Hur vi beskriver och framställer barnet formar vår uppfattning av det. Språk och ord är således inget neutralt, utan påverkar hur vi tänker. Gemensamma uppfattningar om barnet och vad som anses vara ett normalt beteende bidrar även till vilket beteende som ses som otänkbart.

4.2 Diskursanalys som teoretiskt ramverk

Begreppet diskurs kan definieras som det bestämda sätt vi talar om och förstår vår verklighet (Winther Jørgensen & Philips 2000). Genom språket konstitueras (produceras) och konstrueras den sociala verkligheten (Bryman 2018). Språk och text formulerar normativa perspektiv och maktrelationer uppstår - en diskurs är således mer än själva språket (Bryman

2018; Winther Jørgensen & Philips 2000). Diskursanalysens utgångspunkt är att den vilar på en socialkonstruktionistisk grund. Enligt Bryman (2018) lämpar sig diskursanalys bra för analys av text där språket och språkets innebörd är det centrala (Bryman 2018).

Diskursanalys är både teori och metod sammanlänkat och måste ses som en helhet (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Det finns flera inriktningar av diskursanalys, varav kritisk diskursanalys är en.

4.2.1 Kritisk Diskursanalys

Kritisk diskursanalys syfte är att undersöka språkbruket i texten samt förhållandet mellan diskursiv praktik och social utveckling i sociala sammanhang (Winther Jørgensen & Philips 2000). Norman Faircloughs kritiska diskursanalys har tagits som utgångspunkt för teori och metod i föreliggande studie. Faircloughs kritiska diskursanalys och analysmodell är textorienterad och anses vara den mest utvecklade för forskning om kommunikation, kultur och samhälle (Winther Jørgensen & Philips 2000). Under avsnitt 5.5 redogörs närmare för Faircloughs tredimensionella modell som analysmetod. Karaktäristiskt för kritisk diskursanalys är att texten ses som en form av social praktik, som verkar tillsammans med andra praktiker i samhället. Genom att analysera text och hur texten produceras och konsumeras, framträder sociala och kulturella strukturer som kontinuerligt förändras (Winther Jørgensen & Philips 2000). Begreppet diskurs ses i denna sociala praktik som något som både konstituerar den sociala världen och konstitueras av de andra praktikerna (Winther Jørgensen & Philips 2000). Genom en konkret lingvistisk textanalys av språkbruket i social interaktion ses hur språket kan skapa och reproducera ojämlika maktförhållanden mellan sociala grupper (Winther Jørgensen & Philips 2000). I kritisk diskursanalys betonas sambandet mellan språk, makt och kunskap. Fokus ligger på varför vissa diskurser är mer privilegierade än andra och innefattar även frågor kring vem som använder språket, på vilket sätt och varför. Effekterna av dessa ojämlika förhållanden ses som ideologiska (Bryman 2018; Winther Jørgensen & Philips 2000). Avslutningsvis kan konstateras att den kritiska diskursen riktar sitt fokus både mot de diskursiva praktiker som konstruerar verkligheten (inkl. sociala subjekt, sociala relationer och maktrelationer) samtidigt som den fokuserar på hur dessa diskursiva konstruktioner gynnar vissa sociala individer och grupper och dess intressen (Winther Jørgensen & Philips 2000). Genom att inta ett kritiskt förhållningssätt och medvetandegöra diskurser genom det sätt vi pratar, skriver och kommunicerar, kan social förändring ske och maktförhållanden bli mer jämställda (Winther Jørgensen & Philips 2000).

4.3 Barndomssociologi

Förr sågs barn och barndom mest som en transportsträcka till vuxenlivet. Barn sågs inte i lika stor utsträckning som individer med värde i sig själva. På 1990-talet formulerade Allison James och Alan Prout (2015) den "nya" barndomssociologin med dess grundpremiss. Barndomssociologin belyser barnets position som aktör, men också barnet i relation till sin omvärld där barnet ibland är i behov av skydd. Utgångspunkten i det nya paradigmet låg i den förändrade synen på barn och barndom. Inom barndomssociologin ska barndom förstås som en social konstruktion som formas av den historiska och kulturella kontext som omgärdar den. Barndomen ska ses som en variabel bland andra variabler (James & Prout 2015). Dessa variabler eller faktorer kan vara kopplade till uppväxtvillkoren som barnets utsatthet eller socioekonomiska förutsättningar. De kan även vara faktorer som klass, etnicitet eller kön som påverkar. Det viktiga är att se till varje barns individuella förutsättningar och hur det enskilda barnet påverkas av olika faktorer (Cederborg 2014). James och Prout (2015) menar att barns sociala relationer och kulturer är värda att studeras i sig själva oberoende av vuxnas perspektiv. Barn ska ses som aktiva i skapandet av sina egna sociala liv. De ska inte ses som passiva subjekt i sociala strukturer och processer (James & Prout 2015).

Två begrepp inom barndomssociologin är being och becoming (varande och blivande). James och Prout (2015) menar att vuxenvärlden inte behöver vara normen utan att barn och vuxna har lika värde men olika kompetenser (James & Prout 2015). Begreppen står inte i motsättning utan i komplement till varandra. På senare år anses såväl barn som vuxna ingå i förändringsprocesser och i relationer som omförhandlas, där de utvecklas och mognar (Andersson 2012). Barn ses inte längre som ofullständiga individer på väg mot vuxenlivet.

4.3.1 Barn som objekt och aktör

De teoretiska begreppen barn som objekt eller aktör kan bidra vid analys i forskning om barn (Ponnert & Rasmusson 2015). Beträktandet av barn som objekt härstammar från den tidigare synen på barn där barn inte sågs som egna individer, utan som en sårbar grupp (Ponnert & Rasmusson 2015). Beroende på samhällets normer och föreställningar skulle barnet anpassa sig till vad som ansågs önskvärt, utan att någon större hänsyn togs till det individuella barnets upplevelse (Halldén 2007). Barnet betraktat som objekt anses vara i behov av de vuxnas omsorg och skydd (Ponnert & Rasmusson 2015). Enligt James and Prout (2015) har varje enskilt barn en viss status utifrån sin kontext och sina specifika behov,

härifrån agerar och bidrar barnet utifrån sina förutsättningar vilket får konsekvenser för dennes livssituation (James and Prout 2015; Cederborg 2014). Med synen på barnet som aktör, och förståelsen för att barnet ständigt befinner sig i relation till och påverkas av sin kontext, blir det också lättare att förstå att varje barn utvecklar individuella strategier för att hantera sin vardag (Cederborg 2014). Barnet betraktat som aktör innebär att barnet ses som ett aktivt subjekt och som en kompetent aktör med eget handlingsutrymme och handlingsförmåga. Barnet är medskapare i sin egen utveckling och socialisation (Ponnert & Rasmusson 2015). Att barnet ses som aktör innebär att det ska ges möjlighet att göra sin röst hörd, barnet själv är kapabelt att ge information gällande sina erfarenheter och sin livssituation. För att barnet ska ses som aktiv, kunnig och social måste dess åsikt och berättelse också tillmätas betydelse. När barnet ses som aktör ska barnets perspektiv inkluderas i analyser och beslut som rör hen (Cederborg 2014). Synen på barnet som aktivt subjekt är kopplat till att barnet har rättigheter, exempelvis i form av delaktighet och inflytande. Det råder ett spänningsförhållande mellan barnets rätt till delaktighet och barnets behov av skydd, där indelningen av synen på barn antingen som objekt eller aktör kan ses alltför stereotyp (Ponnert & Rasmusson 2015).

5. Metod

I kapitlet beskrivs studiens forskningsdesign, sökprocess samt datainsamling och urval. Därefter redogörs för dokumentstudie och de domar som utgör det empiriska materialet, följt av studiens analysmetod. Efter detta redogörs för studiens genomförande och etiska och metodologiska överväganden. Avslutningsvis behandlas metodreflektioner och studiens tillförlitlighet.

5.1 Forskningsdesign

Studien har en kvalitativ forskningsdesign. Kvalitativ forskning fokuserar på ord, både i insamlande av data samt i analysen (Bryman 2018). Det är mening och betydelse, djup och nyanser som eftersöks (ibid.). Detta ligger i linje med föreliggande studies syfte som riktar sig mot språkets betydelse.

5.2 Datainsamling och urval

De studerade enheterna i studien utgörs av dokument i form av förvaltningsrättsliga domar i LVU-ärenden. I föreliggande studie har ett målstyrt urval använts, med syfte att strategiskt välja enheter som är relevanta för vår forskningsfråga (Bryman 2018). Urvalet av domar är gjort genom sökning i databasen InfoTorg på sökordet LVU för domar från landets alla Förvaltningsrätter. För att avgränsa oss valdes en slumpmässig månad under 2019 samt en slumpmässig vecka under denna månad. Vi gick igenom alla domar, 39 stycken, för att se om de var relevanta. Domar som inte behandlade barnärenden inom LVU sällades först bort (två stycken) och sedan valde vi att även sälla bort överklaganden (16 stycken). Resultatet blev 21 domar gällande ansökan om vård enligt LVU. Dessa domar har utgjort studiens empiriska material.

5.3 Dokumentstudie

Studien är en dokumentstudie, det vill säga att dokument utgör vårt empiriska material. En fördel med denna typ av studie har varit att materialet varit lättillgängligt. Vid dokumentstudier brukar man skilja mellan privata och offentliga dokument (Bryman 2018). Våra dokument utgörs av förvaltningsrättsliga domar och är således offentliga, de är allmänna handlingar. Handlingsoffentligheten är grundlagsskyddad vilket återfinns i tryckfrihetsförordningen (SFS 1949:105 TF). För att en allmän handling ska lämnas ut krävs att det inte finns något hinder på grund av bestämmelse om sekretess. I sekretesslagen (SFS

2009:400 OSL) finns en bestämmelse om sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden. Bestämmelsen omfattar dock inte beslut om tvångsvård.

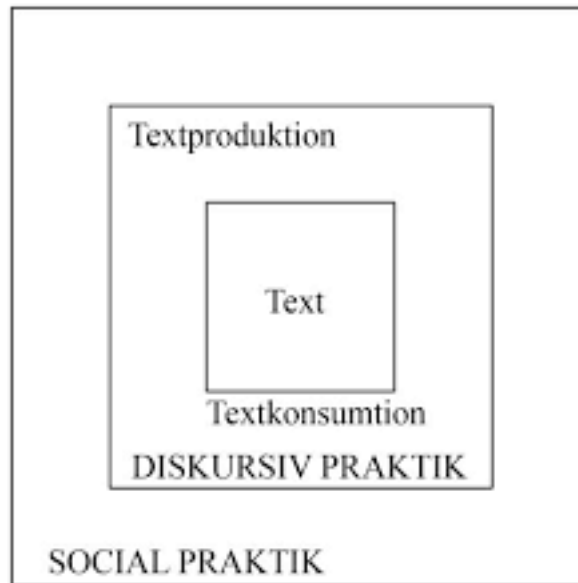
5.3.1 Förvaltningsrättens LVU-domar

Domarna är uppbyggda efter följande struktur: Först presenteras den *sökande* vilken är socialnämnden. Sedan presenteras *motparter* och deras offentliga biträden, vanligtvis är motparter barnets vårdnadshavare. Därefter presenteras *barnet/den unge* och dess ställföreträdare/offentliga biträde. Efter att de inblandade aktörerna presenterats redogörs för *saken* som är lagrum och *förvaltningsrättens avgörande* - om de bifaller eller avslår ansökan om vård, samt ersättning som utgår för uppdragen ställföreträdare/offentligt biträde. I *bakgrund och yrkanden med mera* framkommer de olika aktörernas inställning i frågan, vad de anser och vad de i huvudsak anför. Uppgifter från socialtjänstens utredning presenteras under *nämndens anförande*. Ny information som framförts under *muntlig förhandling* redovisas också. Oftast hålls den muntliga förhandlingen bakom stängda dörrar och en del som sägs här tas inte med i domen utifrån Offentlighets och sekretesslagen (SFS 2009:400 OSL). Det kan röra sig om enskilda personers hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Slutligen skrivs *skälen för avgörandet* ut - kort vad målet gäller, rättslig reglering och förvaltningsrättens bedömning. Sist men inte minst finns information om *besvär* - hur ett överklagande genomförs och bilaga för detta.

Domarna är producerade i en institutionell kontext där ett formellt språkbruk och en enhetlig mall används. Detta sätt att presentera skrivet material på gör sammantaget att texten uppfattas som objektiv, sann och fri från personliga värderingar och ideologier.

5.4 Analysmetod - Faircloughs tredimensionella modell

Faircloughs kritiska diskursanalys utgår från att diskurser bidrar till att skapa sociala identiteter, sociala relationer och kunskaps- och betydelsesystem (Winther Jørgensen & Philips 2000). Faircloughs tredimensionella modell kan användas som analytisk ram för vetenskapliga studier och forskning. Fairclough utgår från att alla språkbruk har tre dimensioner - text, diskursiv praktik och social praktik (Winther Jørgensen & Philips 2000). Föreliggande studie har inspirerats av Faircloughs kritiska diskursanalys och analysmodell.

Figur 5.1 Faircloughs tredimensionella modell för diskursanalys (Ur Winter & Jørgensen 2000 s. 74)

5.4.1 *Textnivå*

Den första dimensionen, text, fokuserar på textens formella drag och dess lingvistiska uppbyggnad som konstruerar diskurser och genrer språkligt. Fairclough redogör för olika verktyg som kan användas som redskap för analys av texten (Winther Jørgensen & Philips 2000). Ett sådant verktyg är modalitet vilket betyder “sätt”. Vi har i vår analys valt att använda oss av modalitet genom att fokusera på hur något presenteras som sanning. Genom att analysera i vilken grad talaren instämmer i sitt påstående framkommer olika former av sanningar - så kallade modalitetsformer (Winther Jørgensen & Philips 2000; Börjesson & Palmblad 2015). Genom att analysera olika modalitetsmarkörer i texten kan olika grader av bestämdhet utläsas. Skillnaden mellan olika modalitetsmarkörer kan exemplifieras genom om det i texten står “hur något är” kontra “hur något kan vara”. Graden av bestämdhet kan ses variera mellan solida och förgivettagna påståenden som ses som trovärdiga, till suspekta förvirrande påståenden som inte är övertygande (Winther Jørgensen & Philips 2000; Börjesson & Palmblad 2015).

5.4.2 *Diskursiv praktik*

Faircloughs andra analysnivå är den diskursiva praktiken, vilken handlar om att texten ska analyseras utifrån hur den är producerad och hur den är tänkt att konsumeras (Winther Jørgensen & Philips 2000). Det finns olika sätt att undersöka detta. Ett möjligt tillvägagångssätt som Fairclough presenterar är att ta en lingvistisk (språklig) utgångspunkt i den konkreta texten. Genom att använda sig av interdiskursivitet - att identifiera vilka

diskurser som texten bygger vidare på, och intertextualitet - hur en text bygger vidare på andra texter, kan den diskursiva praktiken analyseras (Winther Jørgensen & Philips 2000). Studiens empiriska material är offentliga juridiska dokument och det påverkar hur de utformas. Domarna består dels av juridiska hänvisningar i form av förarbeten och lagtext, men också av uppgifter från socialtjänstens utredning, yrkanden från föräldrarna och det som framkommit under den muntliga förhandlingen. Domarna bygger alltså vidare på andra texter intertextuellt. Domarna kan även påverkas av dessa texter interdiskursivt, fokus har dock inte varit att identifiera diskurserna som domarna bygger vidare från. I föreliggande studie ligger fokus på att identifiera diskurser i domar som producerats i en förvaltningsrättslig kontext.

5.4.3 Social praktik

Dimensionen social praktik handlar om hur språkbruk som text och diskursiv praktik förhåller sig till den bredare sociala praktiken. Bidrar den diskursiva praktiken till ett upprätthållande av den sociala ordning som råder, eller omstrukturerar den diskursiva praktiken den rådande diskursordningen och bidrar till social förändring? Målet med den kritiska diskursanalysen är att kartlägga samband mellan språkbruk och social praktik, vilket gör det nödvändigt att applicera andra teorier för att kunna komplettera diskursanalysen. På den här nivån ska studiens resultat diskuteras och lyfta upp ideologiska konsekvenser (Winther Jørgensen & Phillips 2000). I föreliggande studie kommer dimensionen social praktik att beröras i kapitlet resultat och analys samt under den avslutande diskussionen.

5.5 Bearbetning av empiri

Innan analysen påbörjades diskuterades vilket tillvägagångssätt som skulle användas för att närma sig det empiriska materialet. Vi enades om ett upplägg som bedömdes som det mest lämpliga, baserat på vald analysmetod, teori och studiens syfte. Analysprocessen beskrivs nedan för att göra den transparent för läsaren.

Vi har inspirerats av Faircloughs modell för kritisk diskursanalys. Begreppen modalitet, intertextualitet och interdiskursivitet har varit de analytiska verktygen som använts i studien, tillsammans med barndomssociologin och dess teoretiska begrepp. Inledningsvis diskuterade vi inte innehållet i domarna med varandra. Alla 21 domar lästes igenom från början till slut, varpå materialet fick vila några dagar. Domarna lästes därefter igenom igen och vi gjorde anteckningar och markeringar på modalitetsmarkörer och modalitetsformer, samt olika sanningar som fanns i texterna. Detta gjordes enskilt för att inte färga varandras tankar och

åsikter. Efter detta gick vi igenom domarna tillsammans och diskuterade dem en och en. Fokus låg på vad som står och hur det skrivs i texten, istället för att diskutera ”fallet” i sig, det vill säga huruvida beslutet som fattats i domslutet är ”korrekt” eller inte. Vi jämförde våra kommentarer och markeringar både gällande enskilda ord, innebörd och sammanhang, för att senare gemensamt identifiera mönster i empirin. Vi utgick från den konkreta texten men strävade också efter att lyfta innehållet till en diskursiv nivå. Denna process fick upprepas och ”stötas och blötas” för att identifiera studiens diskurser. Vi valde gemensamt ut de citat som vi anser bäst belyser de mönster som utgör studiens resultat. Vidare har vi avsett att sätta vårt resultat i en större kontext, i enlighet med Faircloughs modell och den kritiska diskursanalysens syfte. Analysen av Faircloughs tre analysnivåer har inte skett linjärt under processen utan varit mer av en cirkulär process. Vi har rört oss fram och tillbaka mellan analys av empiri och användandet av teori för att fördjupa oss i materialet, och samtidigt relaterat det som blev synligt i domarna till ett större perspektiv - den sociala praktiken.

5.6 Metodreflektion

Alla val som gjorts och de beslut som tagits genom processen har format studiens slutsatser. Studiens socialkonstruktionistiska ansats är avgörande för hur vi ser på världen och studiens empiriska material - vår syn om att hur något framställs är konstruerat och inte något fast, definitivt och objektiva. Valet att studera dokument har fördelen att empirin inte färgas av vår närvaro i jämförelse med exempelvis kvalitativa intervjuer (Bryman 2018). Det som står nedtecknat i domarna existerar oavsett vår studie eller ej. Valet att använda kritisk diskursanalys som teori och metod har givetvis påverkat hur vi tagit oss an materialet. Att vi utgått från diskursanalys som teori och metod har format studien, både gällande rent “tekniska” aspekter i hur vi gjort och vilka verktyg vi använt, men även påverkat vad vi tittat och sökt efter i materialet. Detsamma gäller valet av teori. Teori är inget neutralt - genom teorin färgas materialet och vissa saker framträder mer tydligt än andra (ibid.). Med ett annat syfte, ansats, teori och metod hade andra saker framträtt i empirin. Fördelen med val av analysmetod är att det funnits konkreta begrepp för oss att utgå från, medan nackdelen varit att den upplevts svårtillgänglig och omfattande i sitt omfång.

5.7 Forskningsetiska överväganden

Etiska överväganden ska alltid göras vid studier och forskning som berör människor, i syfte att skydda och respektera den enskilda människan från övergrepp och skada (i vetenskapens

namn). Kännedom om både relevant lagstiftning och forskningsetiska kodex krävs för att forskaren ska kunna reflektera över sitt projekt och gentemot de som deltar för vilka man har ett särskilt ansvar. För att skydda den enskilda människan och för att respektera människovärdet vid forskning gäller Lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460; Vetenskapsrådet 2017). Genom hela forskningsprocessen bör avvägningar göras med hänsyn till god forskningsetik. Vinsten och nyttan med att bedriva forskning bör ställas mot risken att göra skada - individskyddskravet (Vetenskapsrådet 2017). Då kvalitativa studier ofta innebär djupgående studier som riskerar att kränka den personliga integriteten är det centralt att problematisera och ta hänsyn till etiska risker genom hela forskningsprocessen (Kalman & Lövgren 2012). Vetenskapsrådet (2002) lyfter fram fyra forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning för att tillgodose individskyddskravet. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att de medverkande ska få information om forskningens syfte och villkor (samt att deltagandet är frivilligt och när som helst kan avbrytas). Samtyckeskravet innebär att forskaren ska inhämta samtycke från de medverkande (och från vårdnadshavare om de undersökta är under 15 år). Konfidentialitetskravet handlar om att de medverkande ska förbli anonyma samt att personuppgifter som ingår i forskningsmaterialet förvaras på ett säkert sätt så att inte obehöriga får tillgång till det. Nyttjandekravet innebär att det insamlade empiriska materialet endast ska användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002).

Både innan och under forskningsprocessen har vi eftersträvat ett problematiserande förhållningssätt till vår studie, där vi kontinuerligt diskuterat hur vi förhåller oss forskningsetiskt till vårt material och syfte. Under hela processen har vetenskapsrådets (2002) fyra principer varit vägledande. Som tidigare nämnts är barn och unga inom social barnavård att betrakta som en särskild utsatt grupp. Att använda domar där uppgifter om personliga och känsliga förhållanden framkommer är inte oproblematiskt forskningsetiskt. Att dessa barn och ungdomar dessutom visat sig göras delaktiga i mindre utsträckning än de önskar, väckte frågor om de bör informeras och tillfrågas om tillåtelse att använda domarna i studien. Trots informations- och samtyckeskravet har vi valt att inte kontakta berörda parter. Det empiriska materialet utgörs av rättsfall/domar vilka är offentliga dokument i enlighet med 2 kap §§ 6, 7 TF. Oberoende av offentlighetsprincipen är vår bedömning att det skulle göra mer skada än nytta då dessa individer redan är i en utsatt position. Det mest etiska i detta fall är att behandla personuppgifterna med respekt för de berörda personernas integritet. För att uppnå konfidentialitetskravet har materialet avidentifierats för att i

möjligaste mån förhindra att målnummer/personer går att identifiera. Personernas namn i domarna har ersatts med en bokstav, respektive dom har fått ett nummer från 1 till 21. Vid citeringar visas vilken aktör som anfört uppgifterna. När citat presenteras annat än i löpande text visas detta genom att skriva ut avsändaren i form av [nämnden], [mamma], [pappa] och [barnet] i anslutning till citatet. Trots detta finns risk att uppgifter som framkommer i studien går att härleda till personerna som domarna handlar om. Denna risk bedöms dock vara liten. Nyttjandekravet tillgodoses genom att domarna endast använts för studiens syfte. Materialet har återgetts korrekt utan att förvränga citat eller uppgifter. Sammantaget bedömer vi att riskerna övervinns av nyttan i studien. Allt material har efter uppsatsens färdigställande makulerats.

5.8 Studiens tillförlitlighet - giltighet och trovärdighet

Två viktiga kriterier för att bedöma kvaliteten av en undersökning är dess giltighet och trovärdighet. Dessa två kriterier behandlar huruvida en mäter det en tror sig mäta och att undersökningen går att lita på (Jacobsen 2012). Forskning som utgår från diskursanalys ska i enlighet med analysens socialkonstruktionistiska ansats se verkligheten som socialt konstruerad, vilket gör det svårt att hävda att deras version är den enda sanna och objektiva bilden (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Vi har i vår studie varit medvetna om att vårt resultat inte beskriver en enda sann bild och att resultaten inte går att generalisera. Inte heller kan vi bortse från vår roll i studien och att vi genom våra val under processen påverkat resultatet. Vi ser dock en fördel i att vi har varit två som tolkat empirin, diskussionerna har hjälpt oss bli mer medvetna. För att försäkra oss om att vi undersöker det vi ämnar undersöka har vi noggrant klarlagt vårt syfte och frågeställningar samt försökt följa dessa. Vi har även dokumenterat forskningsprocessen utförligt och hur vi kommit fram till våra resultat.

Domarna som utgör studiens empiriska material är producerade i en viss kontext. Vi är medvetna om att uppgifterna som framkommer i domarna är filtrerade genom Förvaltningsrätten. Baserat på detta samt på studiens socialkonstruktionistiska ansats menar vi att dokumenten inte kan ses som "fönster till verkligheten" (Bryman 2018). Vi har inte tillgång till socialtjänstens utredning eller annat skriftligt och muntligt material som rätten bygger sin argumentation på, vi kan alltså inte kontrollera domarnas överensstämmande med texterna som de hämtar sina uppgifter från. *Vad* som presenteras i domarna kan därför ses som ett urval av uppgifter. Vi vet inte heller med säkerhet att det som står i domarna överensstämmer med "grundkällan" - *hur* det skriftligen framställs i domen kan även det

skilja sig från texten som domen bygger vidare på. Vi kan därför inte hävda att det som nedtecknats av Förvaltningsrätten till fullo överensstämmer med vad respektive aktör lagt fram i sitt anförande. Vi anser det dock som troligt att respektive aktörs anförande i stort överensstämmer med grundkällan. Motivering är att om det som presenteras i domarna skiljer sig från grundkällan i väldigt stor utsträckning skulle Förvaltningsrätten förlora en del av sin trovärdighet gentemot aktörerna. För att möjliggöra granskning och transparens av uppsatsen/studien lämnades en bilaga till examinatorn inför examination. Bilagan innehöll domarnas målnummer, vilket gjorde det lätt att se från vilka domar citaten hämtats.

6. Resultat och analys

I kapitlet presenteras studiens resultat och analys. De diskurser som identifierats presenteras i separata avsnitt; “barnet som moget och trovärdigt”, “barnet som omoget och utan insikt” och “barnet som osynligt”. Under respektive diskurs behandlas de två nivåerna text och diskursiv praktik. Respektive diskurs avslutas med en sammanfattning. Slutligen presenteras resultat och analys som rör den tredje analysnivån under avsnittet “den sociala praktiken”.

6.1 Inledning

Studien har fokuserat på de professionella aktörernas diskurser om barn. Vid analysen framkom olika mönster i hur barnets röst framkommer i domarna, hur barnet framställs och vilken hänsyn som tas till barnets röst i bedömningen. Dessa mönster utgör resultatets tre diskurser, vilka namngetts efter det som är mest framträdande inom respektive diskurs.

6.2 “Barnet som moget och trovärdigt“

I vissa domar får barnets röst en framträdande roll. En tydlig diskurs blir synlig, där barnet framställs som moget och bedöms trovärdig i vad hen berättar. I en dom gällande LVU § 2 för en 16-åring baseras ansökan framförallt på uppgifter som barnet själv lämnat till socialtjänsten. I nämndens anförande kommer barnets berättelse fram tydligt utan att ifrågasättas:

Hon har utsatts för psykisk och fysisk misshandel, samt hedersrelaterat våld och förtryck från sina föräldrar. R har bl.a. beskrivit hur hennes pappa vid ett tillfälle slagit henne med knuten hand, dragit henne i håret samt kastat henne i golvet. Han har också örfilat henne vid två tidigare tillfällen. [...] R har varit konsekvent i sin berättelse och vidhållit uppgifterna över tid. Det saknas en rimlig alternativ förklaring till varför hon skulle lämna dessa uppgifter.

(Nämnden. Dom 4)

Detta påstående bygger till stor del på barnets egna ord. Genom beskrivningen av att det *har* hänt presenteras det som en sanning - ett konstaterande utan tvivel. Händelsen befästs genom den imperfekta formen. Då nämndens anförande baseras på barnets egna uppgifter blir synligt hur de gör en bedömning av tillförlitligheten av det barnet berättat. Även under rubriken “Den unges inställning” synliggörs vad barnet berättat:

[Barnet] medger bifall till ansökan och anför i huvudsak följande. Hon är fortsatt rädd för sina föräldrar. Hon mår psykiskt dåligt av det som hänt och läkaren tror att hon har PTSD. Hon känner sig lugnare och tryggare på det boende där hon befinner sig. Hon ställer sig positiv till en fortsatt placering. (Barnet. Dom 4)

I de beskrivningar som återger vad barnet upplever och känner finns modalitetsmarkörer som visar hur det som skrivs blir en sanning - barnet *är* rädd, *mår* dåligt och *känner* sig lugnare. Det som skrivs blir på så sätt konstateranden. Däremot är uttrycket *ställer sig positiv* inte en lika stark markör för att instämma i något med bestämdhet. Att detta lyfts fram i domen visar på att Förvaltningsrätten ser barnets uppfattning som värdefull. I jämförelse med hur barnets röst synliggörs i nämndens anförande (se ovan) är dock denna beskrivning inte lika detaljerad och barnet framställs inte som en aktör i lika stor utsträckning.

Det mönster som utgör denna diskurs är att de professionella aktörerna tar ställning för att barnets berättelse är sann och trovärdig, detta även när exempelvis föräldrar argumenterar emot barnets trovärdighet. I en dom där socialnämndens utredning grundar sig på uppgifter från barnet om våld i hemmet beskriver föräldern barnet som inkonsekvent och argumenterar för att barnets berättelse är osann:

A har tidigare berättat om att hon utsatts för våld i hemmet men har tagit tillbaka uppgifterna. Trots påstådd misshandel finns inga märken eller blåmärken enligt läkarintyget. Om det pågått våld dagligen borde det finnas märken efter detta. Om A verkligen har berättat det som socialtjänsten påstår att hon har berättat är det ett rop på hjälp eftersom hon mår dåligt.” (Mamma. Dom 6)

Här blir det synligt hur föräldern försöker undergräva socialtjänstens och barnets trovärdighet genom att insinuera att de talar osanning genom ordval som *påstådd* och *om*. Det blir även synligt hur mamman använder sig av dotterns psykiska mående som förklaring till uppgifterna, för att visa att det inte finns någon sanning i barnets berättelse. Att barnet “ropar på hjälp” genom att ljuga (enligt föräldern) är ett sätt att beskriva barnet som hjälplöst. I motsats till föräldrarnas konstruktion av barnet står de professionellas syn med stöd för att barnet är trovärdigt:

[...] A har berättat på ett detaljerat och sammanhängande sätt om att hon utsatts för våld dagligen [...]. A vidhåller uppgifterna i utredningen för honom och han uppfattar henne som trovärdig. Hon förstår konsekvenserna av vad hon har berättat och det finns inget som tyder på att hon skulle ha hittat på uppgifterna. (Ställföreträdare/offentligt Biträde. Dom 6)

Ställföreträdaren argumenterar för att barnet ska ses som trovärdigt utifrån vad, och med hänvisning till hur, barnet berättat. Ställföreträdaren lyfter att det inte finns något som motbevisar det barnet uppgett. Att lyfta fram att barnet bedöms förstå vad uppgifterna leder till blir ett sätt att presentera barnet som moget och ansvarsfullt. Barnet ses som kapabel att ge information om sin situation. Nämnden i sin tur lyfter fram barnets förmåga till handling:

Hon uppger att hon är rädd för att återvända hem. A har på eget bevåg bett om socialtjänstens skydd och det är av yttersta vikt att hennes uppgifter tas på största allvar.” (Nämnden. Dom 6)

Innebörden av vad ställföreträdaren och nämnden säger om barnet, är att barnet är en aktör med förmåga att påverka sitt liv. Barnet beskrivs som ett handlande subjekt som själv har förmåga att ta initiativ för sitt eget bästa. Nämndens åsikt om att barnets berättelse ska tillmätas tyngd läggs fram som ett starkt konstaterande. Det som fokuseras på är inte barnets biologiska ålder utan att barnet är moget och trovärdigt. Barnet framställs som aktör med handlingsförmåga.

I den här diskursen tar de professionella aktörerna ställning för barnets egna åsikter. Nämnden och ställföreträdarens bedömning av barnets objektiva bästa baseras på barnets berättelse och utgår inte från uppgifter från förälder. Förvaltningsrättens slutliga bedömning gör detsamma. I argumentationen lyfter rätten riktlinjer från högre instans om att barnets berättelse och barnets subjektiva upplevelser av hemförhållandena ska väga tungt i bedömningen av uppgifternas tillförlitlighet. Förvaltningsrättens uppfattning om barnet lyfts också fram i bedömningen:

[...] A är 14 år gammal och framstår som insiktsfull i fråga om konsekvenserna med att lämna de ifrågasättande uppgifterna och bryta med sin familj. Förvaltningsrätten finner att det saknas grund för att ifrågasätta A's uppgifter om våld och kontroll i hemmet.” (Förvaltningsrätten. Dom 6)

Förvaltningsrätten framställer barnet som moget genom att konstruera hen som *insiktsfull*. Graden av mognad blir här sammankopplat med att barnets berättelse ska bedömas som trovärdig. Förvaltningsrätten lägger fram sin bedömning genom att presentera det som en självklarhet - de *finner att det saknas grund* för att ifrågasätta uppgifterna. I jämförelse med om rätten istället anfört det som *troligt att barnets uppgifter om våld stämmer*, tar Förvaltningsrätten tydlig ställning för barnet i domen. Trovärdigheten hos barnet används som motivering för beslutet. Det som gör berättelsen "sann" enligt Förvaltningsrätten är alltså inte alltid konkreta bevis, utan *hur* berättelsen framställs och om barnet ses mogen av rätten.

I de domar där vi kan se diskursen om barnet som moget och trovärdigt intar samtliga professionella samma inställning till barnets berättelse. Det läggs stor vikt vid det barnet berättat. Ett kritiskt förhållningssätt till detta resultat är att domarna i diskursen endast utgörs av fall där nämnden baserar sin ansökan om LVU på barnets egna uppgifter samt att alla dessa fall gällde § 2. För att rekvisiten för LVU enligt § 3 ska uppfyllas krävs att barnet inte "förstår sitt eget bästa" (att följa samhällets normer). På så sätt skulle en ansökan om LVU enligt § 3 krasst omöjliggöra för de professionella att framställa barnet som moget och pålitligt eftersom ett omhändertagande grundat i § 3 behöver "omyndigförklara" barnet. Detta blir synligt i nästa diskurs, "barnet som omoget och utan insikt".

6.2.1 Sammanfattning

I diskursen "barnet som moget och trovärdigt" synliggörs barnets röst genom hela domen: i nämndens anförande och genom sig själv (när barnet är över 15 år) eller genom sitt offentliga biträde (när barnet är under 15 år). Barn över 15 år är de som hörs tydligast i domarna. Deras ståndpunkt läggs fram både genom dem själva och de professionella. Både barnets subjektiva bästa och bedömningen av barnets objektiva bästa får vikt i bedömningen. Även fast barnet bedöms vara i behov av skydd från sina föräldrar ser vi att barnet framställs som en aktör - kapabel att agera för sitt eget bästa - och att barnet har förmåga att reflektera kring betydelsen av sina handlingar. I Förvaltningsrättens bedömning betonas barnets kompetens genom att lyfta fram barnets personliga egenskaper. Barnet synliggörs som en mogen och trovärdig individ med handlingsförmåga.

6.3 “Barnet som omoget och utan insikt”

En annan diskurs som blir synlig i domarna är när barnets röst kommer fram, både genom sig själv och andra, men där barnet framställs som omoget och att hen saknar insikt. I en dom gällande LVU § 3 för en 15-åring där barnet är placerat på HVB-hem, blandas faktauppgifter med uppgifter som är mindre säkra för att framställa något som en möjlig sanning:

B har utfört brottsliga handlingar såsom rån, hot och stöld. Han har varit utåtagerande och våldsam. Det finns misstankar om droganvändning från hans sida. Han har varit ute om nätterna och har då iakttagits av polisen då han umgått med kriminella. Det finns misstankar om att även han själv har deltagit i narkotikaförsäljning. (Nämnden. Dom 5)

Situationer beskrivs i imperfektform - på så sätt konstrueras en sanning. Genom att först beskriva händelser som *har* inträffat, för att i nästa mening lägga fram situationer där barnet *misstänks* för något, det vill säga att något *kan* vara på ett visst vis, blandas olika modalitetsmarkörer. Växlingen mellan dessa två modalitetsformer gör att barnets möjliga (misstänkta) handlingar också framstår som något barnet *har gjort*. Vidare anför nämnden senare i domen att omständigheterna *tillsammans* utgör ett socialt nedbrytande beteende som innebär en påtaglig risk för att barnets hälsa och utveckling skadas. Nämnden slår härigenom fast en sanning, där de olika graderna av säkerhet i påståenden tillsammans utgör sanningen om barnets agerande. Barnet anför att det förvisso stämmer att polisen sett honom med kriminella men att detta inte betyder att han själv sålt droger, att polisen sett honom med dessa personer handlar om att alla känner alla där han bor och att man hälsar på varandra. Barnet beskriver sig själv på ett annat sätt:

B bestrider bifall till nämndens ansökan och anför bl.a. följande. Han medger att han tidigare har haft ett utåtagerande beteende och inte skött sin skolgång. Han var då mycket ung och visste inte bättre men nu har han förändrats och är en helt annan person. Det stämmer inte att han håller på med droger, han har endast testats positivt för THC vid ett tillfälle. [...] Han är redo att flytta hem.” (Barnet. Dom 5)

Här blir synligt att barnets röst lyfts fram i domen. Barnet accepterar nämndens sanning till viss del gällande hur det varit men konstruerar en annan bild av sig själv genom att använda modalitetsmarkörer. Han *är* annorlunda nu. Orden *har förändrats* visar på hur något var i dåtid - omogen. Detta ställs i motsats till hur barnet beskriver sig i nutid - mogen. Barnets bedömning av sina behov och sitt bästa är att bo hemma. I motsats till detta hävdar nämnden följande:

[...] det fungerar bra vid boendet och även i skolan. B har blivit bättre på att följa reglerna och blivit mindre utåtagerande vid hemmet. B har dock alltför svårt att acceptera regler och gränssättning samt att se sin egen del i konflikter som uppstår. (Nämnden. Dom 5)

Enligt den här beskrivningen har barnet förvisso gjort framsteg, men att dessa är otillräckliga då barnet fortfarande saknar självinsikt. Detta presenteras även det som en sanning om barnet genom ordet *har*. Barnets röst lyfts alltså fram och barnets bild av sig själv blir synlig, men argumenteras emot. Det som betonas är att barnet behöver anpassa sig enligt det som förväntas av honom och någon hänsyn till hans upplevelse och åsikter beaktas inte. I Förvaltningsrättens bedömning är det nämndens sanning om barnet som får företräde:

Det är glädjande att B's beteende i allmänhet och skolgång har förbättrats [...]. Det finns dock fortfarande tydliga inslag i B's beteende och agerande som ger anledning till allvarlig oro. Det handlar dels om att B ännu inte fullt ut klarar av att på ett konstruktivt sätt förhålla sig till regler, gränssättning och potentiella konfliktsituationer, dels om vad som har beskrivits som brottsmisstankar samt misstankar om drogpåverkan och kriminellt umgänge vid hemresor. (Förvaltningsrätten. Dom 5)

Även här blir synligt hur barnets förändring inte är tillräcklig i relation till vad som krävs för att det barnet gett uttryck för ska beaktas i beslutet. Enligt Förvaltningsrätten har barnet inte utvecklat tillräckliga förmågor för att kontrollera och reglera sig själv. Barnets ses inte tillräckligt kompetent för att kunna bedöma sitt eget bästa. Därigenom vinner nämndens syn på barnet som omoget företräde gentemot barnet. På grund av bristen på mognad ses inte barnets berättelse som tillförlitlig.

I den här diskursen blir synligt hur barnets röst inte får en lika central plats i domen jämfört med diskursen "barnet som moget och trovärdigt". Trots att barnet i vissa fall uppnått en ålder där hen borde kunna komma till tals i större utsträckning. I en dom ansöker socialnämnden om LVU enligt § 2 och § 3 för en 14-åring. Nämnden visar på brister i omsorgen och barnet bedöms ha ett socialt nedbrytande och utåtagerande beteende. Uppgifter från vuxna i barnets omgivning är det som fokuseras för att beskriva barnet och dess beteende. Barnets röst saknas i nämndens anförande men kommer till viss del fram i advokatens anförande:

Gällande E´s eget beteende framgår av utredningen att hon stått under stark påverkan av sin vårdnadshavare och flertalet av händelserna har skett i relation till modern och E. [...] E har vidare kunnat redogöra för hur hon varit mobbad och utfrys i skolan och att händelserna där har varit relaterade till mobbningen hon varit utsatt för. (Ställföreträdaren/offentligt biträde. Dom 10)

Advokaten lägger fram sitt anförande som sanning. Först slås det fast att det som står i socialtjänstens utredning är den sanna versionen av hur det *har* varit. Det konstateras att barnet påverkas negativt av mamma. Här finns uppgifter som visar på vad barnet berättat, och barnet skrivs ut som en aktör genom att visa att barnet redogjort för sin situation. Det är dock i mycket begränsad utsträckning som barnets åsikt klarläggs jämfört med vilket utrymme de andra aktörernas berättelse får i domen. Barnets sanning står i motsats till nämndens och ställföreträdarens, det är de professionella vuxna som vinner företräde gällande vad som ska ses som sanning. I Förvaltningsrättens bedömning lyfts återigen de vuxnas tolkningar av barnet, att hon saknar insikt:

E upplevs ha stora svårigheter i det sociala samspelet och visar tydliga tecken på att inte må psykiskt bra. [...] E har vid upprepade tillfällen uppvisat ett aggressivt beteende [...] händelser som inträffat under utredningstiden visar att E utvecklat ett mönster av utagerande beteende med starka affektutbrott. E ser dock inte sitt eget beteende som ett problem utan tenderar att förminska och bortförklara det våld hon använt. (Förvaltningsrätten. Dom 10)

Inledningsvis används en svagare modalitetsform - barnet *upplevs* ha svårigheter, istället för att det konstateras att barnet *har* svårigheter. Förvaltningsrätten lägger sedan fram en sanning om barnet - hen är inte reflekterande, utan saknar insikt i sitt agerande. Förvaltningsrätten lyfter inget som barnet berättar. I bedömningen blir synligt hur barnets beteende och brist på mognad får ta plats, medan rätten inte går in närmare på barnets egna perspektiv på sin situation och sitt mående.

I en dom där barnet framställs som omogen och utan insikt ansöker nämnden om vård enligt LVU § 3 för en 14-åring. Det beskrivs att barnet är inblandad i ett kriminellt nätverk, har blivit utsatt för övergrepp och att det "föreligger risk för att hon fortsatt hamnar i situationer där hon blir utsatt och skadad av andra". Här beskrivs barnets handlingar i passiv form - barnet *hamnar* - istället för att använda aktiv form som exempelvis att barnet *försätter sig* i situationer, vilket är ett motsatt sätt jämfört med att betona barnet som aktör. Advokaten medger nämndens ansökan och intar ett uppifrånperspektiv på barnet:

[Advokatens] uppfattning är att A har resurser men är naiv angående sin situation. Hon inser inte farorna med det liv hon lever och de kontakter som hon haft. [...]A har vitsordat uppgifterna i utredningen i samtal med honom. Hon godtar inte den förevarande vårdplanen. Hon kan möjligen acceptera att hon utreds om det genomförs så fort som möjligt. Dock vill hon helst av allt flytta hem till sin mamma. Om det inte är möjligt vill hon bo i ett familjehem. (Ställföreträdare/offentligt biträde. Dom 7)

I rollen av ställföreträdare använder advokaten flera ord som signalerar barnets brist på mognad. Barnet beskrivs som godtrogen och att hon saknar insikt om konsekvenserna av sitt beteende. Barnets inställning klargörs tydligt. Genom advokatens roll som offentligt biträde synliggörs barnets röst. Det presenteras i samma stycke som där advokaten framlägger sina åsikter i rollen som ställföreträdare. Genom ordningsföljden på argumenten färgas barnets berättelse av ställföreträdarens åsikt. Domslutet följer nämndens och ställföreträdarens bedömning:

Vad A berättat i samtal med socialtjänsten och andra, indikerar även att hon har en tydlig kriminell identifikation samt en begränsad insikt om allvaret i sitt riskfyllda beteende. (Förvaltningsrätten. Dom 7)

Här återfinns en svagare modalitetsmarkör - *indikerar* - jämfört exempelvis med ordet *bevisar*. Detta får dock ingen betydelse för domslutet. Förvaltningsrätten beslutar att vården ska inledas på låst avdelning på SiS ungdomshem med motiveringen att barnet tidigare avvikit från tidigare placeringar. Det blir synligt att barnets brist på självinsikt och mognad används som argument för att barnet är i behov av särskild tillsyn och särskilda vårdinsatser.

I den här diskursen lyfts förvisso barnets ord fram i olika utsträckning men ges inte samma framträdande roll och betydelse som när barnet ses som moget och trovärdigt. Det blir synligt hur de professionella framställer barnet som omogen och utan insikt, och på så vis också bortförklarar barnets åsikt och känslor. Ett exempel på när de vuxna förminskar barnets känslor återfinns i en dom gällande LVU § 2 för en 11-åring, där många sanningar står emot varandra. Föräldrarna menar att barnet behöver skyddas från den andra föräldern. Nämnden menar att barnet behöver skyddas från föräldrarnas konflikt och mammas påtryckningar. Enligt nämnden utsätter mamma barnet för psykisk och systematisk påverkan i form av utpressande och upprepanande samtal om situationen hos pappa. Nämnden menar att barnets negativa bild av sin pappa beror på mammas inflytande. Nämnden beskriver vidare i sitt anförande att barnet *har* kommit i kläm av föräldrarnas konflikt och “tvingats välja bort pappa och hans familj”. Nämndens förklaring att barnets känslor beror på mammas misskreditering av pappa och inte i faktiska omständigheter, gör att barnets subjektiva upplevelse bortförklaras. Barnets egen åsikt finns endast representerad i en mening i nämndens anförande: “N uppger själv att hon inte vill träffa pappa och att hon mår dåligt av att bo hos honom.” (Nämnden. Dom 2). Samma ståndpunkt återkommer genom Advokaten, vilken lyfter fram barnets känslor och vilja:

N beskriver att hon fullkomligt avskyr sin pappa och tar ställning för sin mamma. N tar på sig ansvaret för de anmälningar som gjorts och har en lista på sin mobil med saker som är dåligt med pappa. Den listan överensstämmer med uppgifter som mamma har lämnat till nämnden vilket tyder på att det sker en kommunikation mellan mamma och N. N är tydlig med att hon vill bo hos sin mamma men anser att det är bättre att bo i jourhemmet än hos sin pappa. Det föreligger en fruktansvärd konflikt mellan vårdnadshavarna som N behöver skyddas ifrån. (Ställföreträdare/offentligt biträde. Dom 2)

Känslorna barnet ger uttryck för är starka och vad hon själv vill och önskar framgår tydligt. Det barnet säger förminsas genom att flytta fokus från barnets känslor, till en förklaring om vad dessa beror på. En sanning om att mamma är orsaken till att barnet avskyr pappa konstrueras här av advokaten. Den sanningen återfinns inte i vad barnet själv beskriver. Advokaten lägger fram ett konstaterande om att det föreligger ett behov av LVU för barnet, vilket är baserat på hans sanning om vad som är skadligt för barnet. Det blir tydligt hur även Förvaltningsrätten bortser från barnets egna ord:

Enligt vårdplanen ska N vara placerad i ett jourhem. Vårdplanen omfattar även en planering att begränsa umgänget mellan [mamma] och N medan ett umgänge mellan N och [pappa] successivt ska påbörjas. (Förvaltningsrätten. Dom 2)

Vikt läggs inte vid vad barnet själv berättat om sin relation till föräldrarna. Beslutet grundar sig i "sanningen" om att barnets känslor beror på föräldrarnas konflikt. I den här diskursen blir synligt att Förvaltningsrätten grundar sitt beslut på nämndens och ställföreträdarens sanning om barnet. Barnet betraktas inte tillräckligt utvecklat för att bedöma sitt eget bästa, och bedöms sakna insikt i sin situation, beteende och problem. Därigenom betraktas inte barnet som kompetent att ta kloka beslut. Barnets sanning och subjektiva bästa behöver överensstämma med nämndens bedömning av barnets bästa. Barnets röst får på så vis inte någon inverkan i Förvaltningsrättens bedömning.

6.3.1 Sammanfattning

Barnets röst kommer fram i olika utsträckning i domarna, både genom sig själv och andra. Bristen på mognad används som argument för att barnet inte ska ses som trovärdigt, att barnet saknar självinsikt, och står under påverkan av andra. Barnet beskrivs som oförmöget att göra egna mogna val. Genom att framställa barnet som omoget konstrueras "giltiga" skäl för att bortse från vad barnet vill och säger. Istället för att det är barns aktörskap som lyfts fram, är det barnet som ett omoget objekt, i utveckling som blir synligt i denna diskurs. Det läggs ingen vikt vid barnets röst i Förvaltningsrättens beslut.

6.4 "Barnet som osynligt"

Ytterligare en diskurs som identifierats i domarna är "barnet som osynligt". I denna diskurs är inte barnets röst representerad i domarna, varpå barnen framstår som osynliga. I en dom

gällande LVU § 2 av två små barn (3 och 6 år) skildras barnens beteenden som ett tecken på vad de upplever, det är en avsaknad av barnens röster i domens alla delar. I nämndens anförande framkommer att barnen bevittnat att mamma utsatts för våld av pappa. När barnen syns i texten är det genom beskrivningar av deras beteenden:

Under placeringen har M [6 år] visat att han upplevt saker i hemmet som varit mycket svåra att hantera. M har bl.a försökt bita och slå mamma med knytnävarna tydligt och slagit lillebror men även visat ett beteende av sexuell karaktär. [...] Det har blivit tydligt att M kopplar till att en man är stark, skriker och slår. Med tiden har M blivit mer trygg med personalen och han har börjat öppna sig. Personalen upplever inte att barnen saknat pappa. (Nämnden. Dom 15)

Tolkningar av vad barnets beteende står för läggs fram som konstateranden.

Modalitetsmarkörerna *tydligt* och *mycket* gör att det som iakttagits blir fakta. Det görs ingen vidare förklaring till vilken kunskap dessa tolkningar bygger på. Detta gäller även för det yngre barnet som beskrivs ha utvecklat ett starkt kontrollbehov till mamma. Det beskrivs att barnet gör kopplingar mellan män och att slåss och skrika, samt att barnet inte visat några uttryck för att sakna pappa. Under rubriken “Barnens ställföreträdare” presenteras följande:

Hon [ställföreträdaren] har inte haft möjlighet att träffa barnen på plats men har däremot haft samtal med dem var för sig samt kontakt med personal på boendet. Personalen bekräftar uppgifterna i utredningen. Det är främst M [6 år] som har en försenad utveckling och ett bekymmersamt beteende, han upplevs bl.a. ha haft ett sexualiserat agerande mot modern.

(Ställföreträdare/offentligt biträde. Dom 15)

Advokaten intar rollen som barnens ställföreträdare. Vad som framkommit i samtalen med barnen och vad som är relevant att klarlägga i egenskap av offentligt biträde berörs inte. Inga uppgifter framkommer heller om att barnen fått komma till tals under socialtjänstens utredning. Inte heller i Förvaltningsrättens bedömning kommer barnens röster eller deras perspektiv fram. Fokus ligger på de vuxnas bedömningar.

I en dom gällande ett syskonpar (8 och 2,5 år) befinner sig föräldrarna i ett aktivt missbruk. I nämndens anförande beskrivs hemmiljön och fokus ligger på att bevisa att föräldrarna brister till följd av sitt missbruk och att barnen bedöms vara i behov av skydd. I advokatens anförande, där hen innehar rollen som ställföreträdare och offentligt biträde, saknas barnens egna röster. De uppgifter som finns om barnen i domen är inhämtade från andra i barnens omgivning:

Vid de tillfällen när S [8 år] och T [2,5 år] har följt med [familjehemmet] för att hämta saker hos [mamma] har de aldrig följt med in till huset utan suttit kvar i bilen. Både S och T har gett uttryck för att de inte vill följa med in till huset. T kramar inte sin mamma och har endast vid ett tillfälle frågat efter henne. [Familjehemmet] har berättat att S har halkat efter i skolan sedan februari 2019. S har blivit mer inåtriktad och har inte så många vänner att umgås med efter skolan. Hon har haft svårt att öppna sig för vuxna och att berätta om sin hemsituation. Hon vet att mamma och pappa har en sjukdom men pratar inte om den. Förskolan har uppgett att T har haft hög frånvaro. Sedan T placerades i familjehemmet har han utvecklats mycket. Han är gladare och framåt. Han är sällan sjuk och vill alltid hänga med på de utflykter och saker förskolan nu hittar på. (Nämnden. Dom 19)

Även här har barnens berättelse ersatts med beskrivningar om barnens beteende. Beskrivningarna innehar flera modalitetsmarkörer; *har, är, vet*. De vuxna tolkar och skapar därigenom sanningar om vad barnen känner genom hur de betar sig. Beskrivningen gör tydligt att nämnden anser att barnen bör vara placerade.

Diskursen “barnet som osynligt” har identifierats främst i domar gällande små barn, men det finns även exempel där äldre barns röster också saknas. Barnen i diskursen var mellan 1 och 13 år. I en dom gällande LVU § 2 och § 3 för en 13-åring hörs inte barnets röst i nämndens anförande eller genom det offentliga biträdet. Det som anförs är advokatens inställning till ansökan:

[Advokaten] medger, i egenskap av ställföreträdare och offentligt biträde för A, bifall till nämndens ansökan. [Advokaten] anser att det finns ett vårdbehov på grund av brister i omsorgen och ett socialt nedbrytande beteende som inte

kan tillgodoses på annat sätt än med stöd av LVU. (Ställföreträdare/offentligt biträde. Dom 3)

Huruvida barnet själv är av samma åsikt som ställföreträdaren gällande ansökan framstår som oklart. Det är inte omöjligt att barnets egen åsikt innefattas i det advokaten anför, men det framkommer inte med tydlighet vems åsikt som det redogörs för. Advokaten lägger fram behovet av ett omhändertagande med stark modalitet - det finns inget alternativ utan behoven *kan inte* tillgodoses på annat sätt. Förvaltningsrätten konstaterar i sin bedömning i målet att parterna är överens om att barnets bästa att besluta om LVU enligt både § 2 och § 3. Inte heller här klarläggs barnets egen inställning tydligt. På ett ställe i domen framkommer att barnet själv berättat om sin situation:

[...] uppgifterna om våld i hemmet mellan [mamma] och [pappa] ligger så långt tillbaka i tiden att det i sig inte kan läggas till grund för ett beslut om LVU.

Förvaltningsrätten finner dock inte anledning att ifrågasätta A's uppgifter om att han även behövt uppleva många bråk i mammans nya relation [...].

(Förvaltningsrätten. Dom 3)

Förvaltningsrätten argumenterar inte om tillförlitligheten i barnets uppgifter genom att hänvisa till de bedömningskriterier som använts i andra mål. Det klarläggs inte av rätten till vem eller när barnet berättat om sina upplevelser. Trots att ansökan om ett omhändertagande inte bara gäller § 2 (omsorgsbrist) utan också barnets eget beteende (§ 3) och att barnet är 13 år, klarläggs inte barnets egna åsikter tydligt. Huruvida detta beror på barnets egna val att inte komma till tals, eller på om de professionella möjliggjort för barnet att vara delaktig eller ej, klagörs inte.

Det som lyfts i Förvaltningsrättens argumentation inom denna diskurs är barnens behov av skydd från brister i omsorgen, både i domslut gällande yngre och äldre barn. När det gäller de äldre barnen som omhändertas enligt beteende-paragrafen (LVU § 3) klarläggs inte barnets egen syn på sitt beteende - till skillnad från i diskursen "barnet som omoget och utan insikt". Barnens berättelser blir i denna diskurs, oavsett skäl för omhändertagandet, osynliga i Förvaltningsrättens bedömning.

6.4.1 Sammanfattning

I denna diskurs är det en avsaknad av barnens egna röster i domarna. På det sätt och i den begränsade utsträckning som barnen lyfts fram i domarna framstår barnen som "osynliga" i jämförelse med barnen i studiens två andra diskurser. Små barn synliggörs genom vuxna, barnens beteende och utveckling beskrivs och tolkas. De små barnens egna röster hörs inte tydligt. Nämnden och advokaten (i roll av offentligt biträde) presenterar det yngre barnets ståndpunkt i mindre utsträckning än de gör för äldre barn. I de fall där barnet närmar sig 15 år, vilket är gräns för att inneha processrätt, hörs barnets röst ändå inte genom de professionellas anföranden. Det kan finnas individuella variationer i förmåga att kunna uttrycka sin mening, men generellt sett torde en 13-åring ha förmåga att uttryck sin mening om de vuxna ger barnet möjlighet. Barnets utsatthet betonas men deras egen handlingsförmåga lyfts inte fram. Sammantaget gör det att barnen framställs som ett objekt i behov av skydd.

6.5 Intertextualitet och interdiskursivitet

Som tidigare nämnts kan vi inte vara säkra på att det som skrivs i domen överensstämmer med grundtexten. Exempelvis kan det finnas skillnader i beskrivningar mellan socialtjänstens skriftliga uppgifter och mellan hur dessa sedan formuleras i domen. Detta har vi dock valt att bortse från för att kunna analysera materialet utifrån intertextualitet. En kedja blir synlig i domarna. Ordningsföljden på aktörernas anföranden börjar i alla domarna med vad socialnämnden - som är den sökande - anför som skäl för att ett omhändertagande är barnets bästa. På så sätt ser vi hur Förvaltningsrätten låter nämnden konstruera ett problem som sedan aktörerna argumenterar för eller emot. Nämnden konstruerar genom sitt anförande en "sanning" baserat på sin bedömning av föräldrarnas situation och föräldraförmåga, av barnet och bedömningen vad som är barnets behov och bästa. Det skapas också en "sanning" om den risk som föreligger just då - men också om möjliga och troliga risker för framtiden. Nämnden sätter på så sätt utgångspunkten för vad som objektivt sett *är* ett problem och vilken orsaksförklaring som ska gälla. Denna sanning ska sedan motbevisas av antingen föräldrarna och/eller barnet själv, i de fall de motsätter sig vård enligt LVU. I analysen blir synligt att socialnämnden – det vill säga i grunden socialtjänsten – är den av LVU-processens aktörer som har tolkningsföreträde gällande barnets bästa. I alla av studiens 21 domar går Förvaltningsrätten på socialnämndens linje och beviljar ansökan om vård enligt LVU. Det blir synligt att beroende på hur barnet betraktas och vilken roll barnets berättelse ges i nämndens anförande ger detta "ringar på vattnet" i resten av domen. Domen konstrueras genom en intertextuell kedja där den bygger på tidigare konstruerade

texter - socialtjänstens utredning och de övriga aktörernas anföranden, samt tidigare domslut som utgör praxis. Förvaltningsrätten utgår från nämndens diskurs om barnet och väljer ut juridiska argument som går i linje med detta. Förvaltningsrätten bygger således interdiskursivt vidare på socialnämndens utredning. Socialnämnden - och således socialtjänsten - kan på så sätt ses inneha makt att påverka vilka diskurser som produceras i domarna.

6.6 Den sociala praktiken

Målet med den kritiska diskursanalysen är, som tidigare nämnts, att kartlägga samband mellan språkbruk och social praktik. För att uppnå detta relateras resultatet (de identifierade diskurserna) till en bredare social praktik som utgör Faircloughs tredje analysnivå. Hur barn görs delaktiga i LVU-domar beror enligt detta synsätt på något större varpå produktionen av de diskurser som identifierats måste ses i relation till en större omgivande kontext än endast Förvaltningsrätten eller domstolsväsendet. I studiens tre diskurser syns spår från de två synsätt som varit dominerande genom historien, gällande den samhälleliga synen på barn och barndom. Diskursen "barnets som omoget" har drag av det äldre synsättet där barnet ses som objekt och som "ofärdiga" - i blivande (becoming) - mot vuxenvärlden. Även diskursen "barnet som osynligt" kan härledas till detta paradigm. I diskursen "barnet som moget och trovärdigt" framställs istället barnet som en aktör vilket är i linje med den barndomssociologiska synen på barn i ett varande (being).

7. Avslutande diskussion

Nedan besvaras studiens syfte och frågeställningar. Studiens resultat ses i ljuset av tidigare forskning och diskuteras i relation till Faircloughs tredje analytiska nivå - den sociala praktiken. Slutligen lyfts de områden som ses relevanta för vidare forskning.

Studios syfte har varit att undersöka hur barn görs delaktiga i LVU-domar genom rätten att komma till tals, för att belysa vilken eller vilka diskurser som är rådande i synen på barn. Vid analys har tre diskurser identifierats där barnen framställs på olika sätt. Barnen synliggörs genom olika aktörer och deras röst kommer fram i varierande utsträckning. Barnens röst fick olika utrymme och betydelse i domarna beroende på vilken diskurs om barnet som de professionella intog. Beroende på diskurs tog Förvaltningsrätten varierande hänsyn till barnets berättelse i sin bedömning.

Resultatet i vår studie visar barns röster framkommer i begränsad utsträckning, vilket överensstämmer med både Mattsson (1998) och Pösö och Enroos (2017) studier. Trots att Mattssons (1998) undersökning är över 20 år gammal återkommer resultaten i föreliggande studie vilket vi menar tyder på att praktiken är svårföränderlig.

Domstolsväsendet som institution måste förhålla sig till bland annat gällande lagstiftning, praxis och beslutsunderlag, men även till vilket språkbruk som ses allmänt vedertaget i konstruerandet av institutionella dokument. Detta sammantaget påverkar domarnas utformning. Domarna är laddade med makt att signalera ut värderingar och normer och kan genom detta antingen upprätthålla eller utmana synen på hur något bör förstås och bedömas. I vår studie ser vi att barns röster synliggörs på olika sätt, barnen framställs olika och det läggs olika vikt vid barnets berättelse i domsluten. Det blev synligt hur nämnden är den av aktörerna som har företräde i bedömningen av barnets bästa och hur olika sanningar konstrueras genom de professionellas framställan av ett problem. De professionella innehar makten att beskriva barnet på varierande sätt, det blir synligt hur barnet beskrivs ha olika egenskaper beroende på vilken diskurs de vuxna använder. Detta går i linje med Franzén och Aronssons (2018) forskning som visar att samma händelse kan få olika innebörd beroende på vilket narrativ den professionella använder.

Tidigare forskning har visat hur synen på barn skiftat, från att barn setts som "ofullständiga" i relation till vuxenvärlden, mot att barn ses som individer med ett inneboende värde (James & Prout 2015). I föreliggande studie blir det synligt hur socialnämndens sanning och

bedömning av barnets bästa ges företräde i Förvaltningsrättens bedömning. Forskning visar hur socialarbetare implementerar både sina egna och samhälleliga normer och värderingar i de familjer de möter (Björkhagen-Turesson 2019). Detta underbygger att våra identifierade diskurser påverkas av en större kontext än endast den förvaltningsrättsliga. Vi ser drag i våra diskurser från de två perspektiven "barnet som objekt" och "barnet som aktör" som beskrivits. Den diskurs som har tydligast drag av barndomssociologins aktörssyn är "barnet som moget och trovärdigt". Perspektivet på barn som objekt i behov av vuxenvärldens skydd framträder tydligast i diskursen "barnet som osynligt". En mix av dessa två synsätt framträder i diskursen "barnet som omoget och utan insikt", där barnet i vissa fall framställs som aktör men ändå inte ses som kompetent. Studiens resultat kan på en högre abstraktionsnivå vittna om hur dessa två paradigmer gällande synen på barn existerar parallellt. Ingen av våra identifierade diskurser är "renodlade", de innehåller drag från båda dessa perspektiv. Halldén (2007) menar att det finns en motsättning i att betona aktörsperspektivet "fullt ut" då det riskerar att lägga ansvar på barnet och bortse från att barn kan vara i behov av att vuxna ingriper till dess skydd. Detta kan vara en förklaring till att vi i vår studie ser att objektperspektivet fortfarande finns kvar i praktiken (domarna), trots att lagstiftningen förändrats mot att betona barns aktörsskap och se barn som bärare av rättigheter.

Barndomssociologin betonar att vad som är ett barn är en social konstruktion och synen på barndom är beroende av kontexten (James & Prout 2015). I vår studie visas att det ofta är de yngre barnens röster som hörs i minst utsträckning i domarna och att de framställs genom att vuxna i deras närhet beskriver deras beteende. Detta är liknande resultat som framkommit i forskning både inom och utanför Sverige (Mattsson 1998; Pösö & Enroos 2017). I vår studie ses hur de barn vars egna röster hörs tydligast (det vill säga att barnets åsikter och beskrivningar kommer fram genom barnen själva) är över 15 år. Processrätten är alltså en viktig faktor för våra resultat. Gränsen är dragen vid 15 år och är fastslagen i lag. Det finns alltså en fast gräns för när barn i Sverige har laglig rätt att lägga fram sin egen röst i rätten utan en vuxen som "mellanhand" om barnet önskar detta. Denna konstruerade gräns för när barn anses inneha en lämplig ålder för att företräda sin egen åsikt ger konsekvenser för de barn som ännu inte uppnått en ålder av 15 år. De barnen blir beroende av att de professionella aktörerna i LVU-processen lyfter fram vad de har att säga. Detta går i linje med Pösö och Enroos (2017) resultat som visar att de barn vars röster framkom på ett direkt sätt i domarna var över 12 år, vilket är åldersgränsen för att föra sin egen talan i finska domstolar. Från 12 års ålder får barnen i Finland också rätt att vara delaktiga till viss del i beslutsfattande om var placeringen ska gälla, vilket skiljer sig från hur det är i Sverige. Här

blir tydligt hur synen på när ett barn ska ha rätt att föra sin talan och påverka beslut skiljer sig mellan två länder och hur konstruktionen av åldersgränser får betydelse för vilken rätt barnet har. När ett barn bedöms ha förmåga att föra sin egen talan är inget fast utan något som konstrueras beroende på kontext. Vårt resultat går också att relatera till Hultman, Höjer och Larssons (2018) studie som visar hur professionella diskuterade de yngre barnens rätt till delaktighet utifrån deras behov av skydd (från föräldrar och/eller rättegången). Vår diskurs "barnet som osynligt" skulle kunna förstås som att de professionella ser det som att ytterligare utsätta barnet, som redan är i en svår situation, om barnet behöver berätta vad det varit med om. Att barnets offentliga biträde ska lyfta barnets åsikter och vara dess representant var ett argument som framfördes av respondenterna till varför barnet själv inte behöver processrätt och på så sätt också skyddas från att utsättas ytterligare (Hultman, Höjer & Larssons 2018). Detta argument kan ställas mot vårt resultat där det blev synligt hur advokaten på varierande sätt framförde barnets egen röst och upplevelse i rollen som offentligt biträde. I vissa fall blev tydligt hur advokaten i rollen av ställföreträdare argumenterade emot barnets åsikt - som advokaten representerat i rollen som offentligt biträde. I domarna är det dessutom inte alltid tydligt utifrån vilken roll som advokaten lägger fram sina argument. Argumentet att barnet inte själv behöver processrätt för att få sin röst hörd kan därigenom ses otillräckligt eftersom det är stora skillnader i hur barnet företräds. Detta går i linje med vad Mattsson (1998) påvisar gällande att det inte finns någon enhetlig praxis i hur man biträder respektive företräder barnet.

I vårt resultat blir det tydligt hur både socialnämnden och Förvaltningsrätten använder sig av Högsta Domstolens kriterier för bedömning av tillförlitligheten i barnets berättelse. Detta trots att professionella anser att bedömningskriterierna inte stämmer överens med barns förmågor och att samtliga kriterier kan ifrågasättas (Azad & Leander 2012). Domar gällande tvångsvård av barn och unga avgörs av en domare och nämndemän. Det är inget krav på att nämndemännen ska ha kunskap om barn och barns utveckling, vilket i enlighet med Enbergs et al. resonemang (2018) kan ses problematiskt då barnets utvecklingsnivå och utsatthet kan påverka förmågan att berätta. Vårt resultat går sammantaget i linje med vad tidigare forskning visar vilket stärker tillförlitligheten, trots att omfattningen är begränsad. Vi har undersökt en aspekt av delaktighet (rätten att komma till tals) utifrån perspektivet hur barnens röster framställs i skriftliga domar.

Slutligen...

Vill vi rikta ljuset mot två områden där vi ser behov av forskning. Det första området rör vårt resultat att det är en stor variation gällande vilket utrymme barnets egna perspektiv får i domarna. För att de yngre barnens röster ska lyftas fram tydligare i domarna kopplar vi till att Socialtjänsten i sina barnutredningar har en rubrik där barnets åsikt och perspektiv ska klargöras. Vi menar att en förändring av domarnas uppbyggnad till att det finns ett "avsatt utrymme" för barnets egna tankar och åsikter skulle kunna göra det tydligt i de fall då barnet inte fått komma till tals. Om barnet själv inte önskat vara delaktig genom rätten att komma till tals kan det också förtydligas i detta avsnitt. På så vis menar vi att barnet också kan lyftas fram mer som en aktör i domarnas struktur och utformning än i dagsläget då rubriken "den unges inställning" och liknande inte alltid finns med i domen. Det andra området där vi ser behov av ny kunskap är kopplat till att forskning visar hur professionella ibland bedömer domstolsprocessen som något barnen behöver skyddas från (Hultman, Höjer & Larsson 2018). Genom att anpassa domstolsprocesser som rör barn till att bli mer "barnvänliga" skulle barnet kunna göras mer delaktig, även när det handlar om tvångsvård. Delaktighet är inget barn ska skyddas *från* utan något som barn har rättighet *till*.

Referenser

Akademikerförbundet (2014): Global definition av socialt arbete

Andersson, Gunvor (2012): Om yngre barn i socialt arbete. I: Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) (2012). *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Andersson, Gunvor & Sallnäs, Marie (2012): Social barnavård och barns utsatthet. I: Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) (2012). *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Azad, Azade & Leander, Lina (2012): "Experts' beliefs about child testimony: Do they match the research or the recommendations?". *Nordic psychology* [1901-2276] 2012 vol:64 iss:4 pp. 258 - 271

Barnombudsmannen (2012): *Signaler: våld i nära relationer: barn och ungdomar berättar*. Stockholm

Barnombudsmannen (2018): *Prövning av barnets bästa: Ett stödmaterial för beslutsfattare och tjänstepersoner*. Stockholm

Barnombudsmannen (2019): *Vem bryr sig - när samhället blir förälder: barns röster om att växa upp i den sociala barnavården*. Stockholm

Björkhagen-Turesson, Annelie (2019): "Conceptions, Norms, and Values in the Work of Child Protective Services with Families at Risk: An Analysis of Social Workers' Diaries". *Clinical Social Work Journal* pp. 1-11

Bryman, Alan (2018): *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm: Liber

Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) (2007): *Diskursanalys i praktiken*. 1. uppl. Malmö: Liber

Cederborg, Ann-Christin (2014): Inledning. I: Cederborg, Ann-Christin (red.) (2014). *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. 1. uppdaterade uppl. Malmö: Gleerups

Eriksson, Maria & Näsman, Elisabet (2011): *När barn som upplevt våld möter socialtjänsten: om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande*. 1. uppl. Stockholm: Gothia

Ernberg, Emelie, Mikaela Magnusson, Sara Landström & Sara Tidefors (2018): "Court evaluations of young children's testimony in child sexual abuse". *Legal and Criminological Psychology* (2018), 23, pp. 176–191

Franzén, Anna & Aronsson, Karin (2018): "Then she got a spanking': Social accountability and narrative versions in social workers' courtroom testimonies". *Discourse Studies* 20(5), pp. 577–597

Forkby, Torbjörn, Staffan Höjer, & Andreas Liljegren (2015): "Questions of control in child protection decision making: Laypersons' monitoring and governance in child protection committees in Sweden". *Journal of Social Work* 15(5), pp. 537–557

Greve, Cecilia (2017): *Barnets och ungdomens reform: förslag för en hållbar framtid : slutrapport från den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården*. Stockholm: Socialdepartementet, Regeringskansliet

Halldén, Gunilla (2007): Barndomssociologi och möjligheten av ett psykosocialt perspektiv. I: Halldén, Gunilla (red.) (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson

Hultman, Elin & Cederborg, Ann-Christin (2013): Representations of Children's Voices about Their Health in Social Services Arguments in Support of Their Decision. *International Journal of Social Science Studies*, [S.l.], v. 2, n. 2, p. 1-9, jan. 2014

Hultman, Elin & Cederborg, Ann-Christin (2014): Språkbruk i barnavårdsutredningar. I: Cederborg, Ann-Christin (red.) (2014). *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. 1. [uppdaterade] uppl. Malmö: Gleerups

Hultman, Elin, Staffan Höjer & Monica Larsson (2019): "Age limits for participation in child protection court proceedings in Sweden". *Child and Family Social Work*, 2019; 1– 9

Höjer, Ingrid, Sallnäs, Marie & Sjöblom, Yvonne (red.) (2012): *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jacobsen, Dag Ingvar (2012): *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2. uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur

James, Allison & Prout, Alan (red.) (2015): *Constructing and reconstructing childhood: contemporary issues in the sociological study of childhood*. 3. rev. ed. London: Routledge

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2012): Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Leviner, Pernilla (2018): Child Participation in the Swedish Child Protection System - Child-Friendly Focus but Limited Child Influence on Outcomes. *The International Journal of Children's Rights* 26, 1, 136-158

Leviner, Pernilla & Lundström, Tommy (red.) (2017): *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*. 1. uppl. Stockholm: Wolters Kluwer

Maskrosbarn (2016): Jag är bara en påse med pengar: en rapport av Maskrosbarn om ungdomars upplevelser av insatser från socialtjänsten. (2016). Stockholm: Maskrosbarn

Mattsson, Titti (1998): Barnets mening i LVU-processen. *Socialvetenskaplig tidskrift*, (1), 45-57

Mattsson, Titti (2002): *Barnet och rättsprocessen: rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*. Lund: Juristförlaget

Ponnert, Lina (2015): Utredningsarbete i barnvården - centrala utgångspunkter. I: Ponnert, Lina (red.) (2015). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Malmö: Gleerups Utbildning

Ponnert, Lina & Rasmusson, Bodil (2015): Att bedöma barns behov och föräldrars förmåga. I: Ponnert, Lina (red.) (2015). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. Malmö: Gleerups Utbildning

Pösö, Tarja & Enroos, Rosi (2017): The Representation of Children's Views in Finnish Court Decisions Regarding Care Orders. *The International Journal of Children's Rights*, 25(3-4), pp.736–753

Regeringen (2012): Stärkt stöd och skydd för barn och unga. Prop. 2012/13:10

Regeringen (2015): Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU (SOU 2015:71)

Regeringen (2018a): Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter Socialutskottets bet 2017/18:SoU25

Regeringen (2018b): Tilläggsdirektiv till Utredningen Framtidens socialtjänst (2017:03) Dir. 2018:69

Regeringen (2019): Barnkonventionens väg mot svensk lag

SFS 1949:105 Tryckfrihetsförordningen (TF)

SFS 1949:381 Föräldrabalken (Fb)

SFS 1986:223 Förvaltningslagen (FL)

SFS 1990:52 Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

SFS 2001:453 Socialtjänstlagen (SoL)

SFS 2003:460 Lagen om etikprövning av forskning som avser människor

SFS 2009:400 Offentlighets- och sekretesslag (OSL)

SOSFS 2014:5 *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS [Elektronisk resurs]*. (2014). Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2015a): Att utreda barn och Unga. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2015c): Bedöma barns mognad för delaktighet - Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2015b): Grundbok BBIC. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2015d): Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2019): Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2018. Stockholm: Socialstyrelsen

Svensson, Gustav (2012). *Högsta förvaltningsdomstolen och tvångsvården: om betydelsen i rättssäkerhetskänslor av domstolens domar angående LVU och LVM*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Sveriges Domstolar (2019): Hämtat 2019-10-30

<https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/forvaltningsdomstolar/>

Svt (2018): *Antalet tvångsomhändertagna barn ökar*. Hämtat 2019-11-01

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/antalet-barn-som-omhandertas-med-tvang-okar>

UNICEF (1989): Barnkonventionen. FN:s konvention om barnets rättigheter. Stockholm: UNICEF

Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Vetenskapsrådet (2017): *God forskningssed*. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet

Wejedal, Sebastian & Östlund, Allison (2016): *Advokatens roll: om ändamålsenlig rollfördelning, i mål om tvångsvård av barn*. Stockholm: Santérus Academic Press

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000): *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur